Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 9 ИЮЛЬ, 1987 ШУ. ★ № 82 (7428). ★ Мах 3 кеп.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

7 июле Москве ший болх дІахо бихьар цхьайттазлагІа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета пхелагІча сессе.

Депутаташен хьаьшашеи тІоараш а тохаш тІанйцар новкъостий В. И. Воротников, В. П. Никонов, Н. Н. Слюньков, П. Н. Демичев, Н. В. Талызин, А. П. Бирюкова, А. И. Лукьянов.

РСФСР халкъа депутатий Советаша харжархой наказашца беча балхах йола доклад йир РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитела Т. Г. Ивановас.

Цу дешах пренешка къамаьлаш дир депутаташа В. М. Третьякова — халкъа депутатий Архангельски областной Совета исполкома председатела; В. В. Гусева — КПСС Алтайски крайкома шоллагІча секретара, А. А. Сухинина — халкъа депутатий Истрински городской Совета исполкома председатела (Московски область), А. И. Тубылова — Удмуртски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела, А. Г. Сахаровас — СССР 50 шу дизара цІерагІча Красноярски шелкови комбината ткачихас, кхычар.

Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІдарах йола доклад йир РСФСР Лакхехьарча Совета. Президиума секретара С. И. Чистоплясова.

Сессе Указаш чІоагІдир; иштта цунга хьежжа законаши соцамаши тІайийцар.

Лакхехьарча Совето Н. П. Мальшаков РСФСР Лакхехьарча суда Председатела декхарех мукъавалийтар СССР керттерча пачхьалкхен арбитралла из хьожаварца дувзаденна. Республика Лакхехьарча суда Председателалла хержар 40 шу гаргга йолча хана судебни органашка болх баь вола Е. А. Смоленцев. Цо тІеххьарча шерашка СССР Лакхехьарча суда Председатела заместитель волаш болх баьб.

Заседани чакхйоалаш РСФСР Госплана Председатела хьалхарча заместитела депутата Н. П. Машьянова депутатий - хьехархой группа дешархой школьни формаца Іалашбара хьакъехьа хІаьтта яьча запроса жоп делар. Цо цу тайпара берий барзкъаш дукхагІа арахецара республике кхы тІа деча де дезарех хоам бир.

РСФСР Лакхехьарча Совето халкъа эшача товараштеи бахача наха деча гІулакхаштеи йолча массазарча комиссена тІадиллад депутаташа хьалхьоадаь дешаш къоастадара тІехьа тІахьожам лоаттабелга.

РСФСР Лакхехьарча Совета массазарча комиссей составашка хинна цхьадола хувцамаш чІоагІдаьд.

Цу тІехь сессе ший болх чакхбаьккхар.

(ТАСС).

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Грозненски «Промавтоматика» НПО опытно - экспериментальни завода коллективо ялх бетта планагІа лаьрхІачул совгІа ехкай 324 эзар сома маьха тайптайпара продукци. Оттабаьча боарамал тІех арахийцар 386 эзар сом мах бола товарни продукцин 80 эзар сома маьха нормативно - цІена продукцин.

Къахьегама овсарле лакхъяра ах шера план йиъ процент совгІа тІехкхоачашъяьй цо. Духхьал из лакхъяра чотагІа хьаяьй планал совгІа ара мел хийца товарни продукци. Продукцега дІабода мах лохбарах, кхом бареи хурмат дареи режим чІоагІъярах, заданел совгІа продукци маьхалъяккхарах ер шу доладелча денз планагІа лаьрхІачул совгІа 60 эзар сома пайда баьб пачхаьалкхенна.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача шІей сийна тІанйца декхараш ханал хьалха кхоачашдара шерра социалистически ях йоаржаяьй предприятерча бригадашта юкъе. Дукха я хІанзлехьа укх шера хьалхарча ворхІ бетта задани кхоачашъяь бригадаш а. Масала, Штапов Борис, Галышич Татьяна, Свищева Евгения, Астамирова Хадижа керте латта коллективаш. Цар хІара смена нормаш 130—140 процент кхоачашъю, хІаьта шоаш хьаю продукци дикеи тІехдикеи хулийт.

Деша дай бац

Укх юбилейни шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тІанйцад Октябрьски революце орден лелаеча Грозненски «Красный молот» завода машинашъераша. Укх шера цхьоалагІча январе денз госприемкагІа къахьега болабеннача цар мишта къахьег-те шоаш тІанйца декхараш кхоачашдара? ДІабахача ялх бетта баьча балха итогаша хьахьокхачох, тІанйцача декхарех меттел пачхаьалкхен планах а лоархІабац уж. Ер шу доладелча денз завода коллективо ара ца хецаш йисай кхо миллиони 522 эзари сома маьха товарни продукци. Ший потребителашта договорни декхарех поставкаш яра ах шера план 78,2 процент мара кхоачашъяьяц цо. Смежникашка дІа ца кхоачийташ йитай бархІ миллиони 132 эзари сома маьха продукци.

Красномолотовцаш лоархІабаьбац къахьегама овсарле лакхъяра, арахецача продукцега дІабода мах лохбара, предприятена пайда бара, кхом бареи хьурмат дареи режим чІоагІъяра пачхаьалкхен планах. ТІаккха дог доахилга дац тІанйца декхараш кхоачашдарга.

Предприятерча итт цехах ялх цех я товарни продукци арахецара пачхаьалкхен планах лоархІа ца еш, дукха декхар тІадусаш. Царех я Инюшин Николай Викторович, Руденев Александр Афанасьевич, Пономарев Михаил, Тарасенко Зоя Прокофьевна керте латтача цехий, кхычар коллективаш.

Сихеи цІенеи чуэца ялат!

Шерра даьржад кІн-марса балхаш Сунженски района «Путь к коммунизму» колхозе. Хьакхари ардари цхьана долаш мукх чуэцаш ба уж хІанз. Сиха ду шоаш хьадер комбайнераша. Диъ дийнахьа ворхІ агрегатаца 305 гектара тІара чуенай из культура. Хьувкъам а пала 2,4 центнер дукхагІа ба.

Деррига ка бола ялат итт балха дийнахьа чуйца даккха дош деннад механизатораша. Балха темпаш лох а ца еш, хІанз санна къахьеге, лаьрхІар хийцца кхоачашдергда.

Ялат чуэцача дакъа лоацарех цхьаккха а вац балха нормаш кхоачаш ца еш. ХІаьта къаьстта а дика къахьег комбайнераша Шевцов Николая, Дзангиев Мувсас, кхай тІара хьатта ялат дІакхухьача водителаша Газдиев Руслана, Синчинов Александра, кхычар. ТолашагІа бола болхлой хестабеш хІара дийнахьа арахецача «Молнех» дукхагІъяраш уж бувцаш я.

СУРТА ТІА: «Путь к коммунизму» колхозе ялат чуэцача дикагІа болх беш бола (аьрдехьара аьттехьа) комбайнер Дзангиев Мувсан шофер Газдиев Руслани, ялат чуэцаш йоахка комбайнаш.

И. ПЛИЕВА сурт.

Беркате хьувкъам

Шерра доаржадаьд Урус-Мартановски района «Гехинский» совхозе кІн-марса балхаш. Ка бола ялат чуэцара лаьрххІа комплекс вІашагІъеллай. Ялат хьокхаши оардаши, техникага хьожаш, из тоаеш, кхай тІара хьатта ялат дІакхухьаш, чах лаьтта мукъадоаккхаш, наьха балха хьалаш вІаштІехьдоахаш, кхыдола балхаш деш йола нийс звено юкъейоагІа цунна.

Эгтара хьалха мукх чуэца болабаьб. Из хьокхаш а оардаш ба. Геттара дика къахьег комбайнераша Дашаев Шарпуде, Амаев Ахьъяда, Эльмурзаев Нурида, Хатаев Эльсе, Яхъяева АсмаІас, Кагерманов СайдІале. Ялат чуэцара йокхха опыт йолча царех хІаране балха нормаш 30 — 40 процента тІехкхоачашъю. Болх сиха бой а ялат доадац. ЦІена чуэц. Цу дерригнех дувцаш да эгтара хьалха арахийцача «Молния» тІа.

Геттара раьза ба механизатораш шоай техникага хьожаш, цунна эпа доал деча механика Чалдаев Абуязида кулгалдеча звенос беча балха. Комбайн е трактор ехача цу сахьате тоаю из Абуязида кий пхе новкъостаца.

— Чуэца деза деррига ялат 2185 гектара тІа да тха, — йоах совхоза директора Магометмирзоев Алус. — План 17,5 центнер йолаш, хІара гектара тІара 25 центнер чу а эцаш, пачхаьалкхенна ялат дІадалара карарча пятилетка шин шера план Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача дийнахьа кхоачашъе дош деннад тха кхаш леладераша. ЛаьрхІар цар чакхдоаккхаргхиларах шеко а яц. ХІанз гектара тІара 24 центнер гаргга мукх боал, чуэцаш дараш вогІа кхаш доллаше.

Х. МАГОМЕТОВ.

ХА ЗЕХЬА ЦА ЙОАЕШ

Іуйрийна ворхІ сахьат даланза дар Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза хьайбашта доакъар кийчдеча тхо кхаьчача хана. Вакъда, укхаза болх дІаболабенна дикка ха хиннаяр. Мошача доакъарах етта лафеташ тІехьатесса массехк трактор яр совхоза фермашкахьа бухь билла йодаш.

— Хьажал, Идрис, хІанзле кхоалагІа тележка йотташ воаллий, — яхаш кхычарна хьалха а яьнна буц хьокхаш йоагІача агрегатагахьа, раьза волаш дІахьеж доакъар кийчдара лаьрххІа вІашагІъеллача бригада кулгалхо Гиреев Закре. Цул тІехьагІа тхогахьа хьа а вийрзе:

— Сона ховра хІама дац шоана, Полонкоев Идриса тахан а ши норма кхоачаш ца йой.

Полонкоев Идриса совхозе болх бу дукха ха я, толашагІа болча механизаторех лоархІаш ва. ХІара шера эггара эшашагІа йолча моттигашка къахьегаш хьавоагІа из. Доакъар кийчдеча хана КСК-100 яхача буц хьокхача комбайна тІа хов, тІаккха ялат чуэцача дакъа лоац, цул тІехьагІа

ДОАКЪАР—ДУКХА А ДИКА А

гурахьа зяба лаьтта оахача нах ца тоъаш моттиг нийсъелча, низ болча гусеничи трактора тІа хов...

Буц хьокхача агрегаташтa хьалха йоагІа. Полонкоева комбайн, кхай йисте хьа а йийрзе тхо латтача хьатІайоагІа.

— Жи, Махьмад-Сали приводной тІехкар хувцалахь, — аьле, «Техпомощь» яхача машина тІа вагІача водителага йистхул Идрис. Цул тІехьагІа тхога моаршал а хьатте, вагончика чу даа хІама кийчдеш йоаллача поварага Дударова Маремагара дийхе дІайха чаь пела мол уралаташе.

ВорхІ ферма я «40 лет Октября» яхача совхозе: 5 эзар бежан, 5 эзар устагІа ба. ХІаьта доахан даьгІенашка дІа ца лехкаш чусовцадаь кхоабаш да. Укх шера совхоз декхарийла я 14626 тонн силоси 1839 тонн йоли кийчъе. ХІанзле цхьа эзар ах эзар тонн силос кІоагашка еллай, 700 тонн аьлах аргІаш даьд, 500 тонн сенаж кийчъяьй.

ХІара шера вІашагІйолл совхозе доакъар кийчдара лаьрххІа бригада. Хадданза цунна кулгалдеш ва дика специалист, къахьегама ветеран, директора заместитель Гиреев Закре. Коллектива болх лерттІа вІаштІехьбаккха ховш, хІаранегара доагІар хьадехаш вола коммунист санна вовз из совхозе.

МоллагІа саг цамогаш хилча, шин пхьарс хьая а хьекхе, буц хьокхача агрегата штурвал бе йолл Закрeчо...

ХьатІанхоач делкъа ха, цхьаьца йоагІаш вагончик латтача хьатІаух буц хьокха комбайнаш, тележкаш тІехьа йола тракторaш. Сихха кулгюхь а диле, хІама даа болалу механизатораш. ХІаьта кхача дика ба: борщ, дулх, даьтта, помидораш, нарсаш, чай.

— Иштта Іа тхо кхоабе дийнахь-бус а цІа ца долхаш болх бергбар оаха, Марем,— яхаш бегаш бу цхьан механизаторо.

— Даьсса гали ура мича латт, Салман, — юха йистхул повар. — Кхоана шоана дулхи хьалтІамаши кийчде лаьрхІа я со, шоана фу хет цох.

РЕПОРТАЖ

ЧІоагІа раьза ба механизатораш цу гІулакха.

ХІама йиа ваьннар болх бе дІавода. Хьалхарчарца шоай комбайнаш хьаллотаю Дугиев Мувсаси Гелисханов Абоси.

Юха а буц хьакха йолалу агрегаташ. Массехк минута яьлча мошача доакъарах етта тележка тІехьа йола Кодзоев Салмана лехка трактор арайоал кхай тІара, дукха ца говш цунна тІехьа дІааха йолалу вожаш.

Доакъар кийчдеча бригадо укх шера социалистически декхар тІанйцад, хІара хьайбана лаьрхІа 26 центнер доакъара единица кийчъе. Из кхоачам болаш да хьайбаш диза долаш Іангара дахара. ХІаьта доакъар кийчдерий таханарча балхашка хьежача, хоалуш да шоай дош цар дизза кхоачашдергхилар.

А.-Г. УГУРЧИЕВ, тха спец. корр.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГІОЛЛА

● БЕЛГОРОД. Во йоацаш хьувкъаяьй цкъа дІайийча дуккхача шерашка хула баьцаш хий дуллача лаьтта областа боахамаша. ГІулакх дика вІаштІехьдаккхарах хьокхам тел Шебекински района укх шера балхий технологи хийцача «Ленинский путь» яхача колхозо. МоллагІа йолча сушильни агрегаташка доаккхача витаминно-баьца хьоара кхачан веществай цхьадола дакъа дІадоал. ХІаьта аьтача аьлаца юс каротин дукха йолча мошача гІан структура. Цул совгІа ипттача технологегІа баьца цхьан тоннах хьалха санна 140 килограмм а йоацаш цкъан ахаздеи дукхагІа доакъар хул. ХІаьта йол оаташ дикка кІезигагІа йІовхали электроэнергин дІайода. Йол ата йиш я моллагІа хаоттам хилча а.

● ГОРЬКИЙ. Турахьен бІаьстийн дийна ялат хІанз а кхача гарга гІерта деце а, Горьковски областа Пильнински района боахамий кхашка яьннай ялат чуэца комбайнаш. Цу балха йоккха овсарле йолча агрегатех пайда эца лаьрхІад цкъа дІайийча дуккхача шерашка хула баьцаш чуэцача. Комбайнови жаткаца хІара дийнахьа 25 гектарал кІезигагІа йоацаш люцернеи тимофеевкеи чуэц. Из шозза-кхозза дукхагІа я тракторни косилкаща чуийцачул. Из бахьан долаш колхозо юххьанца хьекха йоах еррига баьцаш, хІанзле а во йоацаш, Іатта ши тонн гаргга, йол Іов хьатІадоагІача Іана.

● ВИЛЬНЮС. ДогІаш дукха хулаш ахка эттад укх шера Литве. Кхашкара кхаь даькъах ши дакъа совгІа буц хьекха чуийцай — дІадахача шера хиннчул дикка кІезигагІа. Цунца дувзаденна боккхача маьхера я Тунгенски района «Социалистинис кяляс» яхача колхоза опыт. ДогІа делхача хана а (бетта деррига а 5 ди мара денадац малх хьежаш) боахама къахьегамхошта мегар Іатта 3 тонн йол кийчъе. Іилманхоша даь хьехар дІа а нийца, хьалхе а болабелар буц хьакха — къаьстта кхачана дика яр, хІара дийнахьа хьокхар из, догІа делхашше а. Нагахьа санна кхаь дийнахьа буц аьла лаьрхІа йокъае вІаштІехьа ца даьлча, из маьлхарйохийтар, цох силос йоллар. Нагахьа санна из а вІаштІехьа ца даьлча, тІаккха консерванташ юкъе а йоахаш аьта моша буц сангар чуюллар, хІаьта иштта баьца хьоар а доаккхар. Эггара халагІа дар йол чуэца а лорае а. Бакъда, йолхьингаш-ворошилкаш, активни вентиляце установкаш чІоагІа юкъе а йоахаш, из болх бубелар.

● КУЙБЫШЕВ. Массарел а хьалха Кинельски районе косилкаш кхай тІа араяьхар Калягина цІерагІча колхоза механизатораша. Н. Терехина подрядни бригадо укх деношка болх бу сатессача денз садовлцца. Къахьегарах доагІар далара керда принцип колхозе йола кхоалагІа шу да — бухсоцаш хьахиннaчох а доацаш валовой доходагІа. Алапи далара ипттача системас колхоза новкъостал дир кхашкара доалача рузкъан 110 эзар сом кходе. Цу ахчах кховзткъе итт процент гаргга дар подрядни коллективашта делар. Болхлошка алапел совгІа 500 — 700 сом кхаьчар, хІаьта боахама — планал совгІа 700 эзар сом пайда хилар. Из деш соахкарчул цаІи ахи дукхагІа продукци яьккхар, хІаьта доакъар даьккхар цох цхьадола дакъа дохка а дезаш.

(ТАСС корр.).

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СУДЕ

ЧЕРНОБЫЛЬ. 7 июль. (ТАСС). Тахан укхаза СССР Лакхехьарча суда уголовни гІулакхех йолча судебни коллеге СССР Лакхехьарча суда члена Р. К. Бризе председателал а деш дувца доладаьд эккхар кхерам болча предприятешта йоагІаш йола кхерамзлен техника бокъонаш толхаярах, из бахьан долаш нах боврах, иштта кхыдола тІехдоккха зуламаш хиларах Украински ССР Уголовни Кодекса 220-ча статьяй 2-ча даькъагІа Чернобыльски атомни электростанце хьалха хиннача директора Б. Брюханова, керттерча инженера Н. Фомина, АЭС кхыча болхлошта (веррига 6 саг) бехк беш дола дош.

Цу гІулакха пачхаьалкхено уж бехке беш хилар хьаллоац СССР генеральни прокурора вокхагІволча помощника Ю. Н. Шадрина.

РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ 6 ИЮЛЬ ХЬАТІАКХОАЧАШ ДОАКЪАР ІАЛАШДАРАХ ЙОЛА СВОДКА				
Районаш	Йол	Силоси сенажи	баьца хьоар	ХІара хьайбана (цент.)
Урус-Мартановски	1090	17390	170	6,8
Гудермесски	4808	8359	—	5,4
Ачхой-Мартановски	542	12563	438	5,3
Шалински	5732	10705	261	5.2
Малгобекски	4730	3556	—	4,8
Грозненски	10548	32591	432	4,4
Шелковской	17275	32835	2848	4,0
Надтеречни	5966	6182	190	3,5
Назрановски	2372	10727	—	3,4
Наурски	10425	1511	413	2,3
Сунженски	2679	16856	372	2,2
Госхозаш	479	210	210	2,1
Ножай-Юртовски	1585	4225	—	2,7
Ведениски	1120	5183	—	2,1
Советски	725	450	77	0,7
Республике гІолла	70076	163343	5411	3,6

АЬННАР ЧАКХДОАККХАРГДА

Халахете а пачхаьалкхенга кхашкара продукци йохкара план кхоачашъянзар соахка тха боахамо. Цун бахьанаш кІезига дац. Цхьабакъда, бехк дІатІа-хьатІа бехка а ца гІерташ, уж ккынийслургдоацаш болх вІаштІехьбаккхара дукхагІа теркам тІабохийтаргба укх шера.

Цунна тешал деш да, масала, баьцадаараш леладеча пхелагІча бригада коллективана соахка карагІдаьннар. Юртбоахама продукци дІаялара план 127 процент кхоачашйир цо.

Бригадира Шундрин Анатолена из толам баккха новкъостал дир, баьцадаарашта Іунал деш даь балхаш ший ханнахьеи агротехнико дІама, деххарея чакхдахаро. Цу коллектива юкъевоагІача вурийттанех хІаране низ дІакхоачар дора баьцадаарий кхашка оасар деча, хий дуллача хана. ПодрядагІа болх бендаь кхыча тайпара из хила йиш а яцар.

ТІеххьара итог яьчул тІехьагІа, шера авансах тийнача хІара сома, цхьа соми 15 кепиги кхоачаш ахча делар бригадерча хІара болхлочоа. Совхоза производство овлангара денз хийцай оаха укх шера. Кхееча культурашка хьежжа кхо цех вІашагІъеллай. Масала, сомий бешамаш, доакъаран ялатаи культураш лелаяра, баьцадаараш кхедара. ТІеххьарчоа керте Шундрин Анатолий оттаваьв.

ХІаьта малагІа пайда баьб цу гІулакхо? ХІара цеха доалахьа ший техника я. Ерригача цехий балха подряд юкъейоалаяьй. Цехаша шоайла новкъостал деш даьча балхех, совхозагара хьанийцача гербицидех, доагорах, кхычох расчет елга чекови хьисапе вІаштІехьдаьккхад. Цу гІулакхо боккха пайда а баьб. ХІара кепиг лархІа Іемаб нах. Масала, гербицидех дукха ахча доаккх. Иштта из доллаше, хьалхагІа эшаш яле а еце а хьаьй бригаде Іойохкар уж. ТІаккха цкъаза царех пайда ца эцаш йоадайий толхайора уж. ХІанз кхыча тайпара да. Царех дІаденна ахча баьккхача хьувкъамга дІадодачунна ІотІакхетаргдолга, хІаьта из алапена Іаткъаргдолга ховш, эшаш хилча мара эцац гербицидаш кхаш леладераша. Цул совгІа, ма хулла дикагІа пайда эца гІерт царех. Гербицидаш тохара агрегат кхай тІа яьккхачул тІехьагІа, цун форсункаех баьцадаарий мугІараш тІа нийслургъяраш мара хьаеллац. Цу гІулакхо таро еннай 50 процент гербицидий кхом бе. ХІаьта иштта уж товсарах хьахулаш бола пайда хьалха хиннaчунца нийсбича цхьатарра ба. МугІарашта юкъера оасар механически дІадоаккх, лаьтта цамца а доаккхаш.

Укх шера духхьашха помидорашта юкъера оасар, зене йола садоахка хІамаш йоаяра керда гербицидаш еннай тхона. Цецвоаккхаш боккха пайда бу цо. Кхаш оасарах цІена а долаш, дика дегІайоагІа помидораш из гербицид техачул тІехьагІа.

Шерра юкъедоаладаьд боахаме баьцадаараш дезалий подрядагІа леладелга а. Ткъаь ялхайтта дезало кхее хьанийцай 7 гектар помидораш, 10 — саьмарсаькха, 34 — хохаш.

Бригадашкарчул массе хана лакхагІа хул дезала подрядагІа къахьегача наха гектара тІара чубахьа хьувкъам. Цудухьа болх цу хьисапе вІаштІехьбаккхара дукхагІа теркам тІабохийтаргба оаха дІахо йодача хана.

Соахкара планаш кхоачашъяь хиннаеце а, карарча пятилетка шин шера план Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузаш кхоачашъе декхар тІанйцад тха къахьегамхоша. ХІанзарча гІулакхаша хьахьокх лаьрхІар чакхдаккха тха низ дІакхоачаргболга.

М. СУЛАЕВ, «Ассинский» совхоза керттера агроном.

КПСС ЦК ИЮНЬСКИ (1987 ш.) ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

ТОЛАМИЙ ДIОАГIА

Белгалдаккха дезаш да, хьалхарча квартала итогех республикерча кхыча хьун боахамашта юкъе социалистически яхье толашагIа йола моттиг Советски мехлесхоза яьккха хилар. Из бахьанце цун коллектива елар хьун боахама министерстван ший отраслех йолча профсоюза обкомеи карара кара тела ЦIе байракх.

Дикача къахьегама толамаща чакхбаьккхар дIабаха ялх бутт хьун боахама министерствана чуйоагIача Советски мехлесхоза коллективо. Ах шера тIаийца хинна социалистически декхараш оттаьча ханал дикка хьалха кхоачашдир цо. Хьу кийчъяра, дахча Iалашдара заданеш тIеххкоачашйир.

МалагIа къайле я укх шера мехлесхоза гIулакхаш бокъалгахьа довлар?

Къайле йолаш хIама дац. Духхьал боахама доал де къона коммунист Пагалов Сулейман хьожавича денз бокъалгахьа дала доладелар гIулакхаш. ДуккхагIа теркам тIаахийта ваьлар Пагалов кхом барам хьурмат дараи, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дIадолар лохдара, из дикагIа хилийтара. Цу дерригнеща цхьана хьалхарча плане увттадора къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъелга, наьха бытовойи къахьегамеи хьалаш тоаделга.

Цхьа масел доаладергда вай цу хьакъехьа. Лоаман халача хьалашка цхьа кубометр хьу кийчъярга тума дIадода. Иштта хала кийчъяь хьу боахама коа хьатIаэзачул тIехьагIа дахча доаккхаш тийда а тийде. цхьан складометрах ши сом а доаккхаш дохкар. Цул совгIа, хьу тедараша дукха отходаш юхе ютар. Уж йоагайора. ХIаьта хIанз цу отходех мебельнии кога гIирс бечен промышленноста эша хIамаш а халкъа эша товараш а хьаду.

Сага фактора лоархIам боккхача маьхе хилар белгалдаьккхар КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленуме. Къахьегача сагага тешшаме дIахайта деза ший производства визза да из волга. Цу даькъе кIезига болх бац Советски мехлесхоза кулгалхоша партийни, профсоюзни, комсомольски организацей новкъосталца.

Дукхача производственни участкашка хьайийллай столовеш, кхачани промышленнии товараш дохка ларекаш, беррига болхлой Iалашбаьб балха инвентараца, спецбарзкъашца.

Кулгашца деча халача балхашта механизаци юкъейоалаяра деш дукха хIамаш да. Духхьал укх тIеххьарча хана шиъ тельферни установка, ПАП-32 яха сушильни камера, «Р-200» яха пилорама балха юкъейоалаяьй. Кенхи яхача юрта халкъа эша товараш арахеца цех хьалъе йолаяьй.

Наькъаш тоадара, кердадараш даххара, наха чубаха фусамаш хьалъяра а боккха теркам тIабохийт боахама кулгалхоша. Цу дерригнеша наьха балхацара безам совбоаккх, таро лу планови заданеши социалистически декхараши кхоачашде. ХIаьта мехлесхоза планаш йоккхий я. Духхьал укх шера 1 миллиони 148 эзари сома маьха балхаш чакхдаха дезаш да. Лоаман районе ядача юрташкарча наха, школашта, больницашта, берий бешамашта, 13 эзар кубометр доагаде дахча Iалашде дезаш я мехлесхоз.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, кердача хьалашка, хьинар шолха даьккха къахьегаш я цу боахама коллектив.

Производстве башха толамаш доахараш эгтара хьалха маш доахараш эгтара хьалха къахьегама ветеранаш, коммунистически къахьегама ударникаш ба. ХIара дийнахьара балха нормаш 120—150 процент кхоачашъеш хьабоагIа трактористаш Данаев Даба, Садулаев Дени, хьу кхухьа машинаш лехка водителаш Садулаев Рамзан, Абазов Мовлади, хьу тедар Джамулаев Iабдул, станочникаш Эсембаев Алавди, Джабраилов Леонид, дукхха а кхыбараш. Цу наьха хьинар бахьанце вIаштIехьдаьннад ах шера дола договорни декхараш кхоачашде. тIеххкоачашъяьй товарни продукци арахецареи маьхалъяккхареи заданеш. Къахьегама овсарле планал совгIа 5 процент лакхъяьй. Дикка ха я потребителашкара продукци во я аьнна рекламаци ца йоагIа.

Коммунистий кулгалца хIанз КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума материалаш Iомаеш ба Советски мехлесхоза болхлой.

З. МУХАДИНОВ,
тха штате воаца корр.

«Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно - экспериментальни заводе Исмаилов Хаважа болх бу цаI-ах шу мара дизадац. Цу лоаццача хана слесара балхах Iалаьмате дика кхийттав из. Цул совгIа смежни цхьаькха говзал а караерзаьй цо. Цудухьа вIаштIехьдоал цун хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъе. Белгалдаккха дезаш да ше хьаеча продукцена юкъе цхьаккха тайпа брак ца нийсйолийташ из болх беш хилар.

СУРТА ТIА: слесарь Х. Исмаилов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Перестройка: фуд новкъа дар

КХОАЧАМЕХ ЛЕРТТIА ПАЙДА ЭЦАЦ

Грозненски «Автоспецоборудоване» яха опытно-экспериментальни завод республикерча промышленни предприятешта юкъе яьржача яхье хьалха латташ хьайоагIарех я. ХIаьта а цун производственни хьокхамаш дукхха дикагIа хила йиш яр, нагахьа санна цо ший къахьегама ресурсех бизза пайда ийборе, перестройка ечен дегIаахар сихдечеи нийслу кхоачамбоацараш цIендаь дIадоахаре. Цу гIулакхех лаьца дар укх шера шийтталагIча июне хиннача КПСС обкома бюро аргIанарча заседане дийцар а. Цига белгал ма даккхара, перестройка, елга мела лел укхаза, кулгалдеча кадрай мах беча принципиальность яц, Iилмантехнически прогрессана карагIдийннараш производствана юкъедахьара темпаш лоха хилара хаьдда дола бахьанаш тахкац, бехкебараш гучабахац. Предприяте коллективо эсала болх бу мощностех пайда нийбелга тоадара, оборудоване сменноста коэффициент лакхъяра. Социалистически яхь хIанз а тIехьа тIаерзаьяц Iилма-технически прогресс сихъяра, хьалхашка этта социально-бытовой дешаш къоастадара. Завода цехий, участкай коллективаш шин сменагIа болх беш яле а, цу лакхе белгалдаьхача кхоачамбоацараша бизза пайда нийбайтац къахьегама ресурсех, къаьстта производственни мощностехи балха ханахи.

Реконструкци елга тесса дитад завода кулгалхоша, общественни организацеша. Долче, дог доахалга дий къахьегама ресурсех бизза пайда нийбарга? Лоацца аьлча, дац. Заводе йолаш я пхе шерага кхаччалца болх беш йола 91 тайпара оборудовани, итт шерага кхаччалца болх беш яр — 74, ткъаь шерага кхаччалца болх а беш, чIоагIа тишъенна яр — 131, ткъаь шерал тIех укхаза болх беш я 20 тайпара оборудовани. Реконструкци ца еш, заводчанаш сатийна багIе а, хьагуш дола сурт дикагIчарех дац. Еррига укхаза болх беш йола оборудовани 380 тайпара я. Цар сменноста коэффициент 1,2-нега. дIакхоачаш мара яц. Цхьан единицал а кIезигагIа я аьшк тедача, кузнечно-прессови, литейни, электросварочни участкашка оборудоване сменноста коэффициент.

Завода ерригача коллектива, цун цехий, участкай балха тIа Iалаьмате чIоагIа Iаткъаш да предприяте хьакхаьча, дIа ца оттаеш уллаш итташ эзараш сомий маьха оборудовани хилар.

Заводе керда хьакхаьча оборудовани сихха дIа а оттаяь, цунах бизза пайда эцара мел эша хьалаш долаш да. Укхаза болх беш ва лакхера образовани йола бIаьи, юкъера лаьрххIа образовани йола 130 специалист. Царех 44 саг мара вац шоай профилагIа болх беча моттигашка къахьегаш.

Керда процессаш, оборудовани, дикагIйола технологи балха юкъейоалаяра тIадерзадаь хоадамболлаш дола балхаш ду предприяте керттерча технолога отдела болхлоша кулгал а деш. Цар массане а шоай творчески планаш я. Инженерно-технически болхлой квалификаци лакхъяра чIоагIа йоакхо ю укхаза укх тIеххьарча шерашка. Укх пятилетка хьалхарча шереи укх шера пхе беттеи 30 сахьата йолча программагIа курсаш чакхъяьхай предприятерча бригадираша, цехий, отделий, участкай начальникаша. Доалдара керда методаш Iомаеш хиннав 32 саг. Цунах а доккха беркат доал завода коллективана.

Къахьегама ресурсех дикагIа пайда ийбара тIаерзаяь а тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах заводе, хIанз уж кхоачамболлаш еце а. Цу лостамагIа дикка болх бу Голованов Александр Кириллович керте латтача предприяте партийни организаце. Болхлой, специалистий кадраш хьакъоаста а яь, дIанийсъяр тешшаме резерв хьахилийтара долча гIулакхех цаI лоархI цо. ДIадахача шера аттестационни комисси чакхъяьнначул тIехьагIа, резерва спискашта юкъевихьар заводера нийс специалист. Шоай квалификаци лакхъяра йолча курсашка хьожавир 3 саг. Практика а хинна дIаэттад укхаза завода хьайийллача партийни собранешка, парткома, цехови партбюро заседанешка кулгалхоша отчеташ телилга. Цига гучаювл пайда эцанза йола таронаш, хов мишта пайда нийбу къахьегама ресурсех. Масала, иштта ладийгIар предприяте директора заместителаша Габараева, Серебрякова, шоллагIча отдела начальника Рослякова, кхычар отчеташка. Цар а кхычар а отчеташ луча хана критически замечанеш йир, специалистий болх тоабара йола предложенеш тийлар коммунисташа. ДIадовзийтар пайда эцанза дола кхоачамаши таронаши.

Предприяте коллективо цхьадола балхаш ду арахеца продукци дукхагIеи дикагIеи хилийтара тIадерзадаь. ДIадахача шера цо караерзайир кхаь тайпара оборудовани. Шовзткъа эзар сом дIа а дохийташ производства технологи эргаяккхара, кулгашца деча халача балхашта механизаци яра тIаерзаяь кхойтта мероприяти чакхъяьккхар. Из дарах дегIаена производственни мощносташ 300 эзар сома маьха хилар, из бахьан долаш 1985 шерарчул 353 эзар сома маьха е 4,2 процент дукхагIа хилар арахийца продукци. Производственни процессашта механизаци автоматизаци яра, технологи эргаяьккха тоаяра, къаьнача оборудованена метта кердаяр оттаяь из хувцара тIаерзаяь соахка чакхъяьккхар 21 мероприяти.

Уж чакхъяхарга дIадахийтар 107 эзар гаргга сом. ХIаьта шера хинна пайда 220,6 эзар сом да. Арахеца продукци дикагIа хилийтара заводе юкъейоалаяьй дикала управлени яра йола комплексни система. ХIара бетта шоллагIча шинарча дийнахьа заводе чакхдоах «Продукце дикала ди». ХIара шера производствана юкъекхувл НОТ-а план, 1986 шера къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара тIаерзаяь чакхъяьккхача цхьайтта мероприяте 31.1 эзар сом пайда бир, межотраслевойчар баь пайда 29,7 эзар сом хилар.

Цу лоостамагIа укх шера де лаьрхIа а деш а балхаш да. Кулгашца деча халача балхашта механизации автоматизаци яра; производства технологи эргаяьккха тоаяра чакхъяккха лерхI 17 мероприяти. Цар таро хургья производственни мощность 350 эзар сома маьха лакхъе, арахеца продукци соахкарчул 396 эзар сома маьха дукхагIа хилийта.

Уж а кхыдола а балхаш деча дизза дакъа лоац завода рационализаторашеи изобретателашеи. Цар болх дикагIа тоабара укхаза чакхйоах хьажараш-конкурсаш. Цига дакъа лоацача творчески къахьегараша дукха балхаш ду къахьегама хьалаш аттача дахара, халача балхашта механизаци автоматизаци яра, къахьегама ресурсех дикагIа пайда эцаргбола наькъаш лахара. Цу балха тIа къаьстта дика дакъа а лоацаш, хьинаре къахьегаш бола рационализатораш итташ ба заводе. Царех я «РСФСР заслуженни рационализатор» яха сийлен цIи енна йола Кузнецова Надежда Сергеевна. Цо еннача 43 рационализаторски предложене 27 эзар сом пайда баьб пачхьалкхенна. Цыганкова Ирина Фоминичнас еннача 32 рационализаторски предложене 29 эзар сом пайда баьб. ДIадахача шера пачхьалкхенна итташ эзараш сомаш пайда а беш, дукха рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалайир рационализатораша Шевченкос, Сурвиллос, Абрамова, Носика, кхы дуккхачар а. Бокхха пайда луш дола кердадар производствана юкъедоаладир изобретателаша Красильщикова, Щедринске, кхычар.

ХIара шера заводе чакхйоах «ДикагIвола рационализатор» яха цIи яккхара йола конкурсаш. Цига котбаьннарашта премеш телара хIара шера хьожаду 1200 сом. Иштта болх барах хIара шера дукхагIа хул творчески балха тIа дакъа лоацараш. Масала, 1981—85 шерашка ВОИР-а членаш 140-негара 200 сагага дIакхаьчар.

Цхьабакъда, уж балхаш деш дале а, шоай таронех, къахьегама ресурсех пайда нийбелга хIанз а тIехьа мела лел заводе. Заводе реконструкци яра цхьаккха хIама дац укхаза, шин сменагIа меттел, кхаь сменагIа а болх вIаштIехьбаккхара эша хьалаш доллаше а. Пхийтта — ткъо процент мара пайда нийбац заводерча аьшк тедача оборудованех. Предприятерча ворхI манипуляторах болх беш йиъ мара яц, цхьайолча хана уж кхы а кIезигагIа хул. ДIабахача июнь бетта хиннача КПСС обкома бюро заседане завода партком декхарийла йир лакхе дийца кхоачамбоацараш а кхы дуккхадараш а дIадахара де деза гIулакхаш де, Iилма-технически прогресс сихъяра, предприятена реконструкци яра коллектива еррига таронаш оарцагIъяха. Завода кулгалхошкара хьадийхар керда продукци арахеца йолареи къаеннар производствера дIаяккхареи план шеко йоаццаш кхоачашъелга, хьаеш йола продукци тIа-тIа дикагIа хулийталга.

Тайп-тайпара халонаш нийслой а, продукци маьхалъяккхара пхе бетта план 105 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. Потребителашта продукцена поставкаш яра дола договорни декхараш а толамца кхоачашдаьд цар. Оттабаьча боарамал тIех арахийцай цар 110 эзар совгIа сома маьха товарни продукци.

Арахеца продукци тIа-тIа дикагIа хилийтара даькъе а цхьайола мероприятеш чакхъяьхай завода коллективо. Цудухьа ер шу доладелча денз еррига цо арахийца пачхьалкхен дикала Знак йола продукци ши миллиони 600 эзари гаргга сома маьха я. Предприяте еррига арахецача продукцех 61 процент гаргга яр лакхерча категорех я. Пхе бетта планагIа еррига арахеца езаш хинна гаражни оборудовани кхо миллиони 230 эзари сома маьха йолча арахийцар 3965 эзар сом мах болаш я. Цу даькъе доазол арахьарча мехкашка дIаяхьийта продукци 200 эзар сома маьха я. Укх тIеххьарча шерашка завода болхлоша чIоагIа йоакхо ю халкъа эшеи культурно - бытовой гIулакхашта долеи товараш дукхагIа арахецара. Уж арахецара ялх бетта задани 113 процент кхоачашъяьй завода коллективо.

Б. КОСТОЕВ.

Тха рационализатораш

1985 шерачул 70 процент дукхагIа рацпредложенеш кхаьчар рационализацеи изобретательстван тха бюро соахка. Царех 13 рацпредложени производствана юкъейихьар оаха. Цу гIулакхо завода 28,5 эзар сом пайда белар.

Укх шера кхы а беркатегIа я цар творчество. ДIабахача ялх бетта тхога кхаьчай 13 рацпредложени. Царех хIараяр цу сахьате станокашка кхачийта мегаргйолаш я. ХIаьта а хIанзарчоа царех 6 мара производствана юкъеяхьа вIаштIехьдаьннадац тха, цхьацца бахьанаш юкъе а лелхаш. цар 16 эзар сом пайда бенаб тхона. ХIанз царех производствана юкъеяхьа кийчъеш латтача пхенне а лургба 7 эзар сом пайда.

Эгтара дукхагIа шоай уйла-теркам тIалоаттабу рационализатораша заводе халагIа йолча участкашта, балха моттигашта. Госприемко гуча а яьха, шортта йолаш ма йий уж «готта» моттигаш тха предприяте.

Дика болх бе йолаеннай къонача инженерно-технически болхлоех вIашагIъелла «Къонача специалистий школа».

Ала доагIа, нагахьа санна рационализаторийи изобретателийи творчески хьаькъал кхехкаш, кердадар лохаш дале, из хьаллаца декхарийла йолча тха технически службай кхуврчашкара шелал хьаетталу, аьнна. Кхоаненга дехкаш тIехьадоах цар рацпредложенеш производствана юкъеяхьара гIулакх. Цкъаза, ше предложени яларах а автор дехкевоалача дIакхоачийт цар. Царна Iоткъам беш, из дош цIенхаштта айдеш завода кулгалхоех саг а вац.

Цхьаькха а да къувлаш. Положенега диллача — рацпредложени дага а еха, дIаязъяьча авторои, цу предложенех опытни образец хьаьчои цхьатарра эц ахча вознаграждени. Тха предприяте телхаю уж моттигаш.

ДIахо, ховш да рационализатореи изобретателеи балха лаьрхIа хьахийца фонд лоадам болаш йоацилга а автораштa доагIаш дола ахча дIадалара из ца тоъалга а. Цудухьа, низткъа дIахьа екъ оаха из фонд царна эшам а беш. Нагахьа санна, цу хьакъехьа йола материальни стимул кIезиг-дукха лакхагIа яларе дуккха дукхагIа хила мегар тха заводе рационализатораш, дуккха айбеннагIа хургбар цар творчески хьаькъала боарам а.

Цудухьа оаха, рационализацеи изобретательстван бюро болхлоша, аьннадар завода кулгалхошка: дикагIа болча рационализаторашта мукъагIа премей фондах кIезиг-дукха ахча тергдолаш гIулакх вIаштIехьдаккха, аьнна. Из дIахозаш а дIаэцаш а саг ца хилча пайда бий цун?

Цу гIулакхо чIоагIа юхабетт творчески болх. Дукха хул рационализаторий навкъашка тайп-тайпара духьаленаш. Духьале еций, масала, цехий начальникаша, технически службаша рацпредложенена ший ханнахьа рецензи ца луш тIехьашка теттар, хIаьта юххера луш йола рецензи а предложени кIоаргга ца йоашхаш а, хIаьта гIалаташ долаш язъяь а хилар?

Иштта «беза» лелабу тха заводе рационализатораш. ХIаьта а кулгаш Iо ца хецаш, дог ца эккхаш шоай никъ дIабахьа гIерт уж. Хов царна шоай творчески хьаькъал коллективана. мехка накъадаргдолга. ТIехьашка ца боалаш шоашта дагадеха пайдане, керда хIама производствана юкъедаккхалца шоай а наьха а са ца туйтараш ба рационализатораштa юкъе. Царех ва С. М. Шадиев. Дукха ха я из слесарь-инструментальщикалла болх беш вола. Дукха я цун творчески копилка чу производствана юкъейихьа а яхьанза а рацпредложенеш. ЧIоагIа беркате я цун предложенех балха юкъейихьа: шин штампана меттел цхьа штамп мара хургйоацаш йола предложени (цун хIара шерара экономически эффект — 4914 сом). Из санна ба рационализатораш — электрослесарь С .Ш. Евлоев, къона слесарь - инструментальщик М. Буражев, кхыбараш.

Л. ЗЯЗИКОВА,
ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода рационализацеи изобретательстван бюро керттера инженер.

Мишта кхоачашду декхараш

ХАНО ДIАДЕХ

Пачхаьалкхенга дулх, шура дIаялара карарча пятилетка шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача дийнахьа кхоачашъе декхар тIаийщад Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза къахьегамхоща. ХIаьта дIахо а хIанз санна хьинаре болх бе цар низ дIакхоаче. лаьрхIар чакхдоаккхаргхиларах шеко яц. Масала, ялх бетта паччахьалкхенга 610 тонн совгIа шура ехкар цар. Из я ах шера планагIа йоагIачул 90 тонн дукхагIа.

ХIанз хIара дийнахьа 4,4 тонн йохк, е соахка укх хана хинначул 600 килограмм дукхагIа.

Из толам баккха йиш хургъяцар, хьайбаш доакъаращца Iалашдара кхаш леладераша хадданза йоакхо еш ецаре. ХIаьта укх шера планагIа цар кийчъе еза 1740 тонн йол, 5 эзар тонн сенаж, 1,7 эзар тонн доакъара свеклаш.

Из дерригa а де дезар Исраилов Мовлде кулгалду лаьрххIа вIашагIъелла механизированни отряд я. ПодрядагIа болх беча цун коллективе 32 саг ва, хIаьта цар доалахьа я тайп-тайпарча маркех йола 28 трактор.

— Юртбоахама культураш кхеярца цхьаккха а гIулакх дац цу отряда, — дувц колхоза председатела Ахмадов Сапар Амхадовича. — Цун декхар — кхаш леладеча бригадашкара хьа а нийеш, уж доакъара чуэцар.

Из болх укх тайпара чакхбоаккх. Исраилов Мовлди, отряда советаца цхьана, хьож доакъара кхеьча культура гектара тIара мел хьувкъам боал. ТIаккха лаьрхIе акт а оттайийя кхаш леладеча бригадирага е звеногара хьаэц кха. Цун даьшта, мах белгал а баьккхе, ахчан чек язъю. ХIаьта шоашта а пайда баргболаш, кха ма хулла цIенагIа чуэца гIерташ къахьег цу отрядерча хIаране.

Кийчдаьчул тIехьагIа доакъар фермай фуражирашка дIател. Из цунца йола доакъара единицаш лоархIаш мара дIа а нийдац отрядагара. Цудухьа доакъар дика хилийтара хадданза йоакхо ю, керда таронаш лех. Масала, ялх бетта 910 тонн йол Iалашйир отрядо. месячника план 900 тонн йолаш. Лабораторе тахкача гучадаьлар из еррига а цхьоалагIча классах йолга. ХIаьта мишта вIаштIехьдаьннад из иштта дика хилийта?

Буц дийнахьа хьекхачул тIехьагIа маьлхара яххалца уллаю кхай тIа. ТIаккха сатоссаш хьа а нийце лаьрххIа хьалъяьча эстакадаш тIа а йилле аьла боарамга дIакхоачаеш йокъаю вентиляторащца.

Кхы а цхьа хIама да. Эстакадаш тIа йиллал мара буц хьакхац. ХIаьта из болх бу хьалхарча дийнахьа хьекхар сатоссаш хьайийцачул тIехьагIа.

Низ дIакхоачар ду хIанз йоллаш йола силос дика хилийтара а. ТIагIолла нийсса дужаш хургдолаш дерригa моша доакъар оат. Цул совгIа, кIоага чу тассалехьа оз из. ТIаккха цун дозалга хьежа эша тух, карбамид, кхытайпа силос хьаьнъю минеральни хIамаш тох.

— Ши шу хьалха бригадашка кхаш леладераша шоаш кхеьча культурех кийчдора доакъар. Дозалга хьежа лоархIар Iалашдер а. ПодрядагIа а доацаш, болх а хьадаьчоа нарядаш увттаеш бора, — дувц колхоза председатела. — Из бахьан долаш, бакъдар хIана алац, силоса юкъе цкъаза лаьттан йоккхий галаш, кирпишкаш, аьшка хIамаш кхыметтел нийслора. Доакъара дозал алсамдаккхара деш хиннадар наха из ийрча гIулакх. Цул совгIа масала, сенаж, силос дикагIа хилийтара эша минеральни хIамаш а нагтахьа мара еттацар. Иштта из дерригa а хIанзарча суртаца нийсдича, къаьта гуш да наьха болх подрядагIа, хозрасчетагIа вIаштIехьбаккхар мел пайдане хIама да.

Эеш вика, третикали, рожь, кхытайпа баьцаш дIайийнача 60 гектара тIара чуэцаш да хIанз моша доакъар силос йоллара. Тхо цига даьхкача хана из болх беш вар Алиев Сидекъи Ибрагимов Мохьмад - Эмини. Цар агрегатий лерагIа дIадахача ца хьокхаш йита баьца цхьа кес, хIаьта лафета тIара Iодежа лаьтта уллаш доакъар бIаргадовнзар тхона. ЦIена бора механизатораша шоай болх.

Силос йоллача сиха дIаудар кхай тIара моша доакъар тIадетта тIехьайийза лафеташ йолаш МТЗ марках торараш. ТIанк аьнна а йоацаш гIаьххьа етта яр лафеташ.

— Новкъа царна тIера доакъар Iодожар кхерам бац, — йоах Сапар Ахмедовича. — Из кхоачамбоацараш нийс ца далийтара йоттац лафеташ боарамал тIех.

Механизаторашка делкъийга хIама яийтара, салаIийтара йоалаяьча, кха йистте дIаоттаяьча вагончика тIа «Молния» йоаллар. Цу тIа даьча йоазоно дувцар, буц хьокхаш боахкача лакхе бийцачар, силоса моша доакъар дIакхухьаш болча Исмаилов Мовлде, Цунцаев Руслана, йол кийчъеш боахкача Худаев Мовлде, Мидаев Ризвана хьалхарча дийнахьа балха шишша норма яьлга.

Цхьа ха яьлча отряда начальник Исраилов Мовлди а кхаьчар цу кхай тIа.

— Йол йоаккхачара воагIа со, — аьлар цо. — Со раьза волаш дIабода цигара болх а. Кхоана кIезигагIа яле 40 тонн йол кийчъе йиш хургья цига тахан хьокхаргйолча баьцах. Вешта ер бутт чакхбалалехьа хийцца эзар тонн из тайпа доакъар Iалашдулургда тхога. Цул совгIа план тоннашка хьежжа еннайий тха отряда. ХIаьта оаха лаьрхIад дозалах а доацаш доакъара единицех лоархIаш хIара хьайбана 28 центнерал кIезигагIа доацаш доакъар Iалашде. Силос хIанзле нийс бIаь тонн гаргга еллай. Из а дика я.

— Денна дош отрядо кхоачащдой, из тоъаргда рационага хьежжа юха а июнь бутт тIакхаччалца тха колхоза хьайбаш кхабара а эшаш моттиг хуле кхыча боахамашта дохка а, — аьлар тIеххьара колхоза председатела.

М. ХАМАТХАНОВ.

Ширдаьннача гIулакхашца—лира къовсам

БОЛХ КАЬХАТА ТIА МАРА БАЦ

Дина «авторитетий» влияни йоккха йолчарех я Назрановски район. Вахарера цхьадола гIулакхаш, масала, саг йоалаяр, дов хиннача моттигашка тоам бар, венна саг дIаболлар, кхелаш яр, кхыдараш, цар аьннача тайпара чакхдоалаш хул юртий Советий исполкомаш юстара а латташ.

Из нийслуш да атеистически кхетам балара болх духхьал тайп-тайпара планаш язъярца, нагтахьа венача лектора аудитори вIашагIтохарца чакхбоалаш хиларах.

Дина овлаш, вайна ма харра, наьха психологена кIоаргга чудийшад. Цудухьа берий хана денз бала беза атеистически кхетам. ХIаьта районерча школашка цу хьакъехьа майра дош оала хьехархой кIезига ба, дукхагIбараш юстарбувл цу лоархIамеча гIулакха. Атеистически болх боагIача тайпара вIаштIехьбаьккхабац цхьайолча школашка аьнна белгалдаьккхад укх шера феврале Назрановски районе хиннача Минпроса комиссе. ХIаьта цул тIехьагIа дикача оагIорахьа хувцаденна хIама дац цхьанна школе.

Да велалургволаш дац культпросветучреждений гIулакхаш а. Цар хайра терко яц атеистически кхетам балара. Массехк шу даьннад цхьан тайпара йола «мероприятеш» цхьан планагара вокханга а йоахаш лелаю. Дукха ха я цар цIераш а цар чулоацам а наха кIордабаь: «Iилма суеверешта духьала», «Лаьттан тIа вахар хьа мишта хиннад», «Марха — дарбан моастагIа». Кхычахьа ваха моттиг а йолаш мала воагIаргва цу лекцешка? Бакъда — «40 саг», «50 саг», «30 саг» яха йоазонаш-м да царна уллув даь. Цига дакъа лоацаш иззал нах хиннаб яхилга да-кх из. ХIаьта цхьаккха доацар, мероприяти яьй ала гIертар мара кхы хIама дац из, районе эзараш - эзараш нах бахилга теркалдича.

Шоай керттера болх духхьал сакъердаме мероприятеш (кино, концерт, и. д. дI. а) чакхъяхарга баьккхаб РДК болхлоша, хIаьта кхетам балара дешашта теркам тIаозац, финансови план шоаш кхоачашъярах тоъам а беш. Цудухьа эсала ба атеистически кхетам балара болх а. Ала йиш яц каьхаташ, планаш, графикаш кIезига я, аьнна. Цхьабакъда, кIезига ба нахаца бу болх, лакха профессионализм йола мероприятеш.

РДК директорца Цечоев Гириханаца къамаьл деча хана гучадаьлар: районера специалисташ — хьехархой, лораш, правоохранительни органий болхлой цу лоархIамеча гIулакхашта юкъе ца увзалга.

Кабинетерча къамаьлашца а духхьал каьхаташ яздарца а атеистически болх лелабеш хилара къаьгга масал да Назранерча совхоз-техникумера хьал. Идеологически а атеистически а кхетам балара цигара планаш бIаргаяйнар ала хIама доацаш вусаргва.

«Атеист» яха клуб вIашагIъеллай, тайп-тайпара сайренаш ю, лекцеш еш, — аьлар, сога дешара-кхетам балара волча директора заместитела Ю. Э. Чабиева.

Ший дешашта тешал деш сона хьалхашка Iодехкар укх тайпара каьхаташ: шера лаьрхIа йола атеистически а тIема - патриотически а балха план, атеизмах йолча совета балха план, «Атеист» яхача клуба заседаней протоколаш, мероприятешка даьха сурташ тIадола альбом, «Атеист» яха пенгазет.

Дерригa дика дар. нагахьа санна цхьа хIама гучадаьннадецаре. Атеизмах йолча совета план дешара-кхетам балара шера лаьрхIа оттаьча плана копи дар. Цу гIулакха духтIавалар духьа къамаьл дир аз цу совета председателаца Ф. Чемурзиевайца.

— Из совет йолга а се цун председатель хержалга а ховш я со, — аьлар Фатимас, — бакъда, кхы дIахо фу деза хац сона.

КIоаргагIа дош мел тохка дукхагIа кегалуш дар гIулакхаш. Гучадаьлар, планаш тIа йолча шийтта пунктах хала-атта шиъ мара кхоачаш ца яьлга. ХIаьта «Атеист» яхача клубо март бетта хиннача заседане шера лаьрхIа мел хинна мероприятеш чакхъяьхаяр.

Пенгазетага а сурташ тIадолча альбомага а хьежар со. Альбомацара гIулакх-м атта къоастаде йиш йолаш дар — из соахка кийчдаь хиларах. Вешта, пенгазет маца арадаьннад, мича хана денз укхаза хьалтеха доал ха вIаштIехьдаланзар. Цхьаккха тайпара таьрахь дац цу тIа. Селхан хьалтеха хила а хIаьта ши-кхо шу хьалха арахийца а хила мегар...

ХIаьта кхоачамбоацарех цаI лоархIаргда вай цу балха система ца хилар. Долча тайпара аьлча вIаштIехьдалац цхьан предприяте, цхьан аудиторена массехк лекци вIаштта еша. АттагIа долчунгара халагIа долчунга а кхоачаш, тIехь-тIехьа мел йоагIача лекце чулоацам кIоаргбеш бе беза из болх.

Юрташка а райисполкоме а болх бе йолалуш я дина культех дола законодательство лорадеш йола комиссеш. ХIаьта ала деза юрташкара комиссеш духхьал каьхаташ тIа мара йоацилга, царна цхьаккха тайпара болх карагIа ца боалилга.

Кхы цхьаькха цхьа хIама а белгалдаккха ловра сона. Лектораш каст-каста хувцалуш хиларах наха уж бовза а царна нах бовза а вIаштIехьдалац.

Вай моллагIа дола кхоачамбоацараш, фуннагIа дале а, хьа ца деш дисар ца зувш бац дина тоабашта хьалхалаттараш. Царга-м яц цхьаккха тайпара «планаш», бакъда уж ца хиларах цар хIама кIалдисац. Цахаддаш чакхдоах цар шоай гIулакхаш. Уж юхатоха, царна духьалъотта могаргдац атеистически кхетам балара болх овлангара тоабара юххьанцара партийни организацеш, Советий исполкомаш, юрташкара интеллигенци оарцагIа ца йоале, хIаьта цу балха кулгалде а даим лостам тела а декхарийла я парте райкоми цун болхлойи.

Ж. БОГАТЫРЕВ.

ДИКАЧА НАХАХ

АЬШКАПХЬАР

ЗIамига волча хана денз аьшкацара болх дукха безаш хиннав Хашиев Къурейш. 40 шу даьннад из болх беш Къурейш вола. 1947 шера аьшкапхьара гIонча волаш дIаболабир цо ший болх. Из дар Карагандински машин-наькъа тIа 4-гIча дистанце. Дукха везавелар цунна ший-на говзал хьалуш хинна Шклярук Семен яха аьшка-пхьар. Цу хана атта дацар пхьоале болх бе, деррига а ший кулгашца де дезар, яцар техника, хIаьта а, халонех ца кхераш, из болх дика дIа-хьора цар. Машиннаькъа эшаш мел йола оатхалаш ший ханнахьа кийча хулар, болх дика бар бахьан долаш дуккхаза а совгIаташ тийн-над царна.

1957 шера Назрановски районе цIабаьхкар Къурейша дезал. Ха дукха дIа а ца йохийташ, балха эттар из. Корабир цунна шийна дукха безаш бола болх. Района центре я АМООС яха йоккха организаци. Июль бетта 1957 шера дIахо а укхаза дIаболабу цо ший болх. Цхьабакъда, пхьоале зIамига а готта а яр, цхьа-дола балхаш кулгашца де де-заш хулар, механизаци кIе-зига яр. ХIара шера лакхло-ра Къурейша говзал, дIа-хьа ухар из дикагIа бола аьшка-пхьараш болча, царгара хьа-эцар дикагIа мел дар. Иштта ший говзал хIара шера лакхъеш, балха ледара воа-цаш, шийна тIадилла декхар дика кхоачашдеш хьавоагIа Къурейш. ХIанз из бокъон-ца вола пхьар ва, еннай цун-на ялхлагIа разряд. ЧIоагIа лоархIаме организаци я Къу-рейша болх бер. Дуккхача кхашка гIолла хиш дIа-юха дехкаш, цхьайолча хана уж сецаде дезаш хул. ЧIоагIа йоачан хилча орашка латта чIоагIленаш йохаш а нийслу денош. Цхьабакъда, цига эшаш мел йола аьшка оатха-лаш ший ханна кийча хул Къурейша пхьоале. Ше де-кхарийла веце а, организаце-на эшаш дола балхаш, духьала а ца-воалаш хьаду цо. Цу организацерча болхлоша сий ду цун.

Общественни балха тIа ди-ка дакъа лоацаш хьавоагIа Къурейш. Дуккхаза хержав райсовета депутаталла, кхоа-чашдаьд тайп-тайпара декха-раш, хIанз болх бу партор-ганизаце секретара замести-тель, халкъа тIахьожама ко-митета председатель волаш. Перестройка — яха дош ду-кха а дезаш, тIанийцад цо. 1987 шера январь бетта хин-нача КПСС ЦК Пленуме М. С. Горбачева яь доклад а, экономикана доал дара овлангара денз перестройка яра хьакъехьа Пленумо тIа-нийца решенеш а къоабал а еш, уж вахаре чакхъяхара тIехьа ший хьинар мелд къа-хьегаш ва хIанз Къурейш. Цу хьакъехьа дукха маса-лаш дIагойт цо коллективер-ча болхлошта.

Вай мехка дика къахьега-ча сага массе а хана сий хиннад. Даьхено белгалдаь-хад цо даьха толамаш. Ен-най цунна значокаш «Ком-мунистически къахьегама ударник», «Победитель соц-соревнования», «Ленин ваь 100 шу дизара медаль», «Къахьегама ветеран» яха медаль, «За трудовую доб-лесть» яха медаль, тайп-тай-пара сийлен грамоташ а, кхыдола совгIаташ а.

Назрановски музее бIарг тIаоттаргболчча метте хьал-теха доалл Къурейша сурт, цига я цунна тийнна грамо-таш, дика къахьегачар сийна хетаяь я из оагIув. Шовзткъа шера ше из болх баьбале а, дукха ха хетац цунна цох. ХIара денна ший балха тIера а волаш, дика къахьегаш хьавоагIа Къурейш. Шийгара балха говзал къоначарна дIа-ялара тIера ва, раьза а во-лаш новкъостал де вода эша-ча метте. Цудухьа, цун сий деш ба коллективера болх-лой.

Т. ХАШИЕВ,
Сунженски районерча Орджоникидзевски № 3 йолча юкъера школа хьехархо.

Сийлахь-боккха Октябри Нохч-ГIалгIайчеи

Б. ЭТИНГОФ

Кавказа лоамашка

ДIахододар. Долалур — 20 июне арадаьннача «Сердало» тIа.

Ди сайрангахьа лестадар тхона пхийтта метр лакха хургйола гIала бIаргаяйначa хана. ХIа аьнна дIатIакхоач-чаше, цун лохача наIарах шодакъаж техар воккхача са-го - гIалгIачо (тIехьагIа тхо-на хайра цун цIи — из хин-навар ЦIархара Габи). НиI цу сахьате хьайийллар, цига-ра хьаарахьежар цхьа кхал-саг. Кулг-оамалагIа коа дов-ла, аьлар Габе. ДIайийхка латташ массехк говр яр коа.

Габи нувр Iойоаккхаш а говр дIаехкаш а воаллаше, цIаьхха дIатIахьежача саго зувргйоаца ниI хьа а йийлла, подвала чу Iочуяьлар кхал-саг. Габи хьалха а волаш, цунна тIеххьа дахар тхо а. Из мукъагIа хиннадар тоъал доккха а ший тайпара кийч-даь а цIа. Цхьан пенаца лат-тар кхоъ мраморни умываль-ник, шоллагIчунца — баш-ха хоза кизга, ши шкаф, де-хьа а сехьа а хьалтеха доах-кар кIувсаш, цар тIа — пач-чахьа эскара инаралий пор-треташ...

Шаьра гуш дар из шедар къоалагIа вахачара деналга а тхо эбарга «складе» нийс-деннилга а. Из-м кхетаде ха-ла дацар, бакъда, тамаший-на хIама дар уж еррига хIа-маш укхаза, лоамашка, хьа-йоаялар.

ХIа аьнна тхо Iоховшша-ше, зIамига кIувсилг хьа а нийца, ламаз де эттар Габи. Из даь ше ваьлча, хьоарча-баь кIувс дIа а билла, гIал-гIай меттала кхалсагага йистхилар. Вож сиха ара-яьлар. Дукха ца говш юха-ера из, бе поднос а йоаллаш. Цу тIа яр кхерза котамаш, сискал, нахча, шийла хий чудола кхабилг, массехк пе-ла. Из деррига лохача исто-ла тIа IотIа а оттадаь, цунна гонахьа зIамига гIайбалгаш Iокхайсар цо. Кулг-оамалагIа тхога даа хIама хьаэца а, аьнна, арараьлар Габи, цун-на тIеххьа — кхалсаг. Хе-таргахьа, гIалан кIал кхы а цIенош хила дезаш дар, хIаь-та тхо даьгIар хьаша-цIа дар.

Подноса тIа мел хиннар цу сахьате дIачу а кхаьлла, лоамашка лийнна кIаьдденна тхо, сиха тхьайсар дагI-да-гIача.

Со сомаваьлча цIагIа баь-де яр. Фатаген кхоача а ден-на, яйна хила езаш яр лам-па. Цхьаннахьара а сердал чуягIацар цIагIа. Хье бола-белар са новкъостий а. ЦIи-леторг хьалсага а гIаьле ло-тае а тха кхелехьа, ниI хьа-еллаелар. Малх хьалбаьнна-бар.

НиI йийлла а латтийта, арадовла шоашта, аьлча сан-на кулг хьахьекхар кхалса-го. Лоаме тIа гIолла урагI-дахар тхо. Коа саг вацар. Йол юаш йоахкар дIайийхка латта говраш. ГIалан пенаш-та юххе массехк котам йоал-лар. Кулг-юхь дила тхо доал-лаше, лампа хьал а сега, даа хIама дахьаш ера кхалсаг. Истола гонахьа тхо Iоховш-шаше, хьачуваьлар Габи. Тха Iуйре дика а йийца, Iо-хайра из. ТIаккха Думбадзе-га йистхилар, ше дувцачох из дикагIа кхетаргва мот-таш. Дуккха къамаш даха-рах Кавказе хьахиннабар ший тайпара «эсперанто» — тюркски, гуржий, эрмалой, кхыча къамий дешаш юкъе-дола мотт. Из бувцаш, хала-атта шоайла ала дезар дIа-юха оалар цигарча наха.

Думбадзе Ладос тхога хоам бир, укх наькъагIа хIа-на дахкад шо, мичахьа кха-ча лерхIаш да, Габе хетташ хиларах. ХIаьта Думбадзе цунга хаьттар: мичахьа да тхо, гуржий доазонах тIех-даьнна ЦIе Эскар мичад хой хьона, аьнна. Габе дийцачох оаха кхетадир Джайрахьа дукха гаьна доаццаш тхоаш долга а кхаь-диъ дийнахьа никъ бича Кистени оалача моттиге дIакхоачаргдолга а. ХIаьта цигара Грозне а нох-чашкахьа а дIадаха йиш я. Бакъда, Кистене большеви-кий йоккха группа я, аьлар Габе, цига тхо дIадига раьза а хилар.

Деррига дика дIадодаш дар, цудухьа хах аьнна пар-гIата даьлар тхо. Амма ук-кхаза гIалат ваьлар Думбад-зе. Тхо лоамашка мишта кхаьчад дувцача хана, Дум-бадзес аьлар ДIаьхача-къу-хьа жувр, хьоар, шекар, дулх эца дагахьа даьхкадар тхо, бакъда, Гудантов юха а ца воагIаш дисар, аьнна. Из оаллаше, хувцавелар Габи. Йист ца хулаш а цхьан хIа-манна раьза воацаш а вар из. Юххера, тхога дош ца оалаш цIагIара араваьлар.

Дар доллча бесса Думбад-зес дIаaларах тийша болх хи-лар кхерар тхо. Габена ха-ла дацар тхога нонагIо ахча долга, юха ца воагIаш висача Гудантовна бекхам бе тхо гIортаргдолга. ХIаьта гIалгIай тайпашца оагIув билла, цаI шоллагIчо хьал-лоацаш а ма барий, долче, ший сага кхерам тIа ца тас-са цо тхо дIадаха тарлора. Габи цIаьхха дIаваха ро а из тхоца хийраваларо а из хург-да, аьнна моттийтар.

Думбадзе геттара йиш еха вар. Бакъда, хьежа ца хьий-жача цхьаккха хIама де йиш йолаш дацар тхо. Дунен тIа кхоачашъюлургйоаца цхьац-ца планаш увттайора оаха, массехказза коа арадаьнна лийлар, хIаьта Габе говр бIарга ца яйча хайра из цхьаннахьа вахалга.

Садовш латтар. Кхалсаго цIаькха а даа хIама дера. Кер боагаш, наб хьа ца кхе-таш яьккхар оаха из бийса.

Сецца, тхо ара а довлале-хьа, шийца цхьаькха гIалгIа а волаш, тха цIагIа хьачуваь-лар Габи. ДIаьхача-къухьа, аьлар цо казакий пост латт, царна хов шо лоамашка дол-га, хIаьта уж укхаза хьакха-чар кхерам а ба. Кхоана са тоссаше Кий яхача юрта аз дIадугаргда шо, наха дувца-чох, цига большевикий йок-кха группа я. Тхоайбараш болча дуг, аьнна, казакаш-ка дIалургдий-хьогI, яхаш дегаш доагаш дар тхо. Е кхы а вогIдар дергда—дIаа-ра а даьха, доадергдий-хьогI? Бакъда, де хIама дацар, фун-нагIа хуле а цунца дIадаха чIоагIо йир оаха.

Баьде йолча хана сомадаь-хар тхо Габе. Тхога кхаьн-нега цхьа топи кхо тепчен яр, хIаьта Родзевичага — салтий шинель. Цу герзаца а гIирсаца а февраль бетта лоамашка лела унзаро дар. Ши говр а лаьца, хьалхаво-дар Габи, нуврашта дIатIа-йийхка ши ферта а уллаш.

ХIа аьнна раьгIе нийслуш-ше, говрашта тIаховшадора Габе, кIезиг-дукха тхога са-лаIийтар духьа, хIаьта ше даим гIаш воагIар кIаьдвалар фуд хацар цунна, вокхха саг воллаше.

Боад къовлалуш латтача хана цхьан юрта кхаьчар тхо. Габи дика вовзаш бар цига тхох кхийтта нах. Цхьан цIагIа чу а дига, ди-ка кхаьбар тхо. ЦIенда кIе-зиг-дукха эрсий мотт ховш вар! Из мукъагIа хиннавар цхьан хана воалаваьча эрсий кIаьнках хьахинна гIалгIа. Укхаза саг а йоалаяь, бераш а долаш вахащ вар из, кхы пхьаннахьа дIаваха безам а боацаш.

Сецца наькъа юхаарадаь-лар тхо. Бийса яккха мол-лагIча цхьан юрта дIакхоа-чаргдолаш хIама дора Габе, цига са а леIа, дIахо гIорг-долаш.

ДиълагIча дийнахьа жан доахани доажадеш воалла ши саг бIаргавайра тхона. ГIалгIашта тара бацар уж — лакха, яьнна можамаш, тIаювхаш готтига хачеш. ХIа аьнна тхо хоалушше, качъ-ухха топаш Iо а яьха, тхога-хьа говраш хьахехкар цар. Габе цIогIа техача, метта-баьхкар уж. Хьаюхекхаьчача говрашта тIера Iо а баьнна, Габеца къамаьл де эттар. Цар бувцача меттах Дум-бадзе дукхагIа кхетачох та-радар гIулакх. Нохчий мех-ка а пхий а доазон йисте ул-лача Кистене тхоаш кхаь-чалга хайра тхона. Кий яха юрт укхазара дукха гаьна яцар, хIаьта цига большеви-каш ба ма йоахарий.

Са довш латтар жа Iуний буна тхо тIакхаьчача хана. Дика пхьер а диа, цига бий-са яьккхар оаха.

Сецца юха а наькъа ара-даьлар. Делкъа ха хулача хана ювлача топаша а еча гIараша а совцадир тхо. Шо укхаза латта аьнна, Габи уж болчакъа дIаволавелар. Дик-ка дIагаьна а ваьнна, цIогIа техар цо. Тхо долчахьа хьа-тIаволавелар тенна ши кис-тинец. Тхога моаршал а хаьт-та, юртагахьа дIаболабелар уж.

Дукха ха ялалехьа йоккха юрт бIаргаяйра тхона. Тхоашта накъабоагIа новкъо-стий хоабелча ма чIоагIа гIаддахар тхо! Царна юкъе-вар Серго Орджоникидзе, Амаяк Назаретян, Юрий Фи-гатнер, Фриц Булле, Филипп Махарадзе, кхыбараш — Терски республикера кулгал-деча партийни а советски а болхлоех ткъаь иттех саг.

Царна метта хиннадар тхо кIайча казакашта карадахад.

Гаьна доаццаш даьгIача цIагIа, Габи а нийца, дIачу-доладелар тхо. Тхо кIалхар-даьхар а тхона чIоагIа гIу-лакх даьр а Габи волга дIа-дийцар аз новкъосташка. Сергогара массехк пачка «ни-колай-ахча» хьа а нийца, Га-бена дIаделар оаха; цо тхоаш-та иззал гIулакх дарах.

Бакъда, оаха мел чIоагIа дехар дарах ахча дIаэца ти-ганзар Габе. Кхо советски комиссар кIалхарвакххарах йола справка а Сергос сов-гIата енна маузер а мара.

Кий яхача юрта цу хана вар Орцханов Хизар а. Цун-на хьалхагIа денз вовзаш хиннавар Габи, гIорваьнна эбарг хиларах тарра. Бакъ-да, хьаьший тIаэцара а цар-на гIулакх дара а къаьнара гIалгIай Iаьдал цIена чакх-даьккхача Габецара къаста безам боацаш къаьстар тхо...

Укхаза хьалхагIа хьакхаь-чача новкъосташа дувцарах хайра тхона, ДIаьхача-Къу-хьа тхо дIадахачул тIехьагIа, Военно - грузински наькъа тIа хиннар. Казакий низ кот а баьнна, Дарьялагахьа, гур-жий доазонгахьа дIадахад вай доакъош! Меньшевист-ски правительстваца ю пере-говораш чакхъяларга а ца хьежаш хьалхе а цIеча эскара доакъош ГуржегIен доазол тIехдаьнна хиннад, хIаьта меньшевикашта кара ца яхар духьа штаб, парте краевой комитета членаш, халкъа комиссараш лоамаш-ка дIабахаб. Лоамаш дика довзаш бола гурже Палаван-дашвили Шакрои гIалгIа Орцханов Хизари хьалха а болаш, шин дийнахьа никъ баьчул тIехьагIа Кистене кхаьчаб уж.

(Инстедоалар хургда).

СОВХОЗ НИЗ БОЛАШ ЙОАГIА

Укх шерралца экономиче-ски низ боаца, тIехьадиса боахамаш да яхаш ювцар Шелковски района «Гребен-ский», «Пионер» яха йоккха йоаца совхозаш. Бакъда 1986 шера «Пионер» яхача совхозо во йоацаш хьувкъа-йир комсаш, люцерна дIадув гч, кхыйола юрта боахама культураш. КIезиг-дукха де-гIабера хьайбай боахам а.

«Гребенский» совхозе во-гIа дар гIулакхаш. Иштта а дукха доацаш хинна жа деба-дара теркам тIабахийтацар, хIаьта цун боахама керттера дакъа дола комсаш ма йоаг-гIара хьувкъаяцар.

Ер шу дIадолалуш шаккъе а совхоз вIашагIтехар, «Гре-бенский» аьнна цIи а хург-йолаш. Цунна кулгалде отта-вир «Пионер» яха совхоз тIе-хьаюсачара хьалхаяьккха коммунист Э. Идрисов.

— «Пионер» яхача совхо-зе боахама дерригача доакъ-ошка дIайолаяь перестройка вIашагIтехача совхозе а дIа-хьош да тхо, — йоах дирек-тора. — Йоакхо е еза хIамаш дукхагIа да, бакъда таронаш а иштта дукхагIа я. Масала, хьаэцаргда вай хьайбаш ле-ладелга. КIезига пайда боа-лаш дар жа. Уж кIезига де-бадора, тха кIезига доаккхар. Царех дукхадараш цамогаш, гIийла, Iаьхара дар. Из дер-рига а дар доакъара дика ба-за хила йиш йоллаше а. Ма-сала, дIадахача шера бахка-ча бIаь жийна тIехьара 68 Iаьхар мара хьалкхебанзар. Ледара яр къахьегама а ис-полнительски а дисциплина.

— Сага факторагара дIа-доладелар тхо, — аьлар сов-хоза керттерча зоотехника Вадуев Мохьмада. — Желаш тоайир, дикагIа кхаба дола-дир жа. Бакъда, дуккхача та-ронех пайда эца хьаькъал дIакхаьчадац хIанз а. Царех пайда эца доладеннад.

ХIанз жа тоаденна да. Iоа-харий сиха доккха хул. Жа-Iуй цIа тоадаьд. Жела хьа-тIаена, доккха аргIа даь йол я.

Юккъера лаьрхIача хIара бахкача бIаь жена тIехьара 90 Iаьхар хьалкхебаьб, соах-карчул 22 Iаьхар дукхагIа. Цунца план кхоачашйир.

— ХьатIадоагIача шера хIара жево Iаьхар бергхила-рах теш тхо, цхьадараша шишша а бергба, — аьлар М. Вадуева. — Цу тIехь тхо-на новкъостал дергда тхона шефал делга тIайийцача Ма-гIалбикерча цIи хезача жа-Iуно Муцагов Гелане.

Жа дебадара совхозо юха-оза деза дулха дIачулуш до-ла жа. Бакъда, дулх дIадала-ра план-м кхоачашъе еза. Из зIамига яц цу боахама: 600 центнер.

— Укхаза керда резерваш юкъейоалаяьй юха а: тхоаш-ка доакъар доландаь, доахан а дебаде доладеннад тхо, — йоах Э. Идрисова. — Бахача нахагара къона доахан ийцад, «Горячеисточненский» совхо-зера яхка итт хьакха йоала-яьй, 5 эзар бройлерни кIориг ийцай. Тха я 98 хьакха, ду-кха хурскаш ергья тхона итт хьакхо. Сиха йоаккха хул 50 сиргIилг, кIоригаш. Дика тоабенна ба 4200 устагIен Iаьхари.

Пачхаьалкхенна дулх дIа-далара план тIехкхоачашъ-яьй. Доахан, хьакхарч дукха-гIа ебае, боабашкаш йолае лерхI. Укх шера уж эцара ахча а хургда. Кхашкара культураш хьувкъарах хьа-хургда из.

Хьайбаш дебадарга хьеж-жа доакъар дукхагIа даккха-ра низ тIабохийт совхозе. Доакъар Iалашделга боахама ше къаьстта дола дакъа а хинна дIаэттад. Цунна кул-галду совхоза керттерча агро-нома коммуниста Пайзулаев Мугумата. ХIаьта звеношта керте латт Алибеков Ювна-си Аюбов Рашиди.

Алибекова звенос 81 гек-тара тIа люцерна, 102 гекта-ра тIа ялатан 18 гектара тIа силосан хьажкIаш, 430 гек-тара тIа шера цкъа хула баь-цаш хьалкхею. ХIаьта 430 гектар хулача лаьттара ше тIайоала баьцаш хьокх. 5 гектара тIа доакъара свек-лаш я. ХIаьта 568 гектара тIара ча а даргда.

Звеноца 10 саг ва. Коллек-тивага я кхоъ трактор, шиъ автомашина, «Е-282» яха се-нокосилка, кхыйола маши-наш. Бакъда, звенона эшаш моттиг эттача новкъостал ду кхыча механизатораша а, хIаьта иштта аргIаш дера-ша а.

Хьалхарча дийнахьа денз механизатора сменагIа 15 гектара тIара буц хьокх, хIаьта трактористa 25 тонн хулача аьлах пачкаш ю. Дер-рига доакъар отара кIал отта-де хьатIаувз водителаша Абалхасаев Султанеи Цацаев Лом-Iаьласи.

— Люцерна цкъара хьакха а хьекха, хIанз цкъа дIайий-ча цхьан шера мара ца хула буц хьокхаш да тхо, — йоах звеньевойс. — Цу тIара тхо-на яргья кIезигагIа йоацаш бIаь тонн йол. ХIаьта 410 тонн люцерна йол латт аргIаш даь.

Укх шера шозза-кхозза кхы а люцерна хьакха лерхI доа-къар кийчдераша. Цох а 3000 тонн йол хургья. 200 тон-нал кIезигагIа йоацаш йол яргья ше тIаьннача баьцах.

ПланагIа 930 тонн йол яккха езаш я «Гребенский» совхоз. Бакъда тешшаме хIанз ала мегаргда эзар тон-нал дукхагIа йол Iалашъер-гья цар. Хьалха а санна, цар доакъарца новкъостал дергда Ленина цIерагIча колхозаи Шелковски племзаводаи (цун-на хIанзле а 72 тонн йол ен-най), иштта «Каргалинский» совхоза а.

Цу боахама 950 тонн силос йолла а еза. ХIанз 790 тонн силос еллай. Из еллай лю-цернах мукх эбаь а рапсах кIа эдаь а йолча баьцах. 18 гектар хулача хьажкIех ча а тохаш кхы тIа 300 тонн си-лос йолларгья.

— Гурахьа гIадамех 500 тонн силос йолларгья, — йоах керттерча агронома М. Пайзулаева. — ХIаьта ардаш тIа дIайийнача 40 гектар хьажкIех а 400 тонн силос хургья. Лоацца аьлча ши эзар тонн доакъар хургда тхога. Из деррига а мича эш тхона. ХIаьта а цох зе дарг-дац. Доакъар эцар коравоа-гIаргва. Цох хьахинна ахча социально - культурни гIу-лакхашка, нах чубаха цIенош деча дIадохийтаргда.

Дика вIаштIехьдаьккхад совхозе гурахьа дийна ялат чуэцилга а. Кхай тIа болх беш я «Нива» яха 7 комбайн. Хьалхарча деношка денз бал-ха норма тIехкхоачашъю ком-байнераша Зубкаев Мохьма-да, Кононенко Виктора, кхы-чар. ХIара гектара тIара 25 центнер а кхы дукхагIа а мукх боал. Из хул заданел 7 центнер дукхагIа.

Ялат чуэцача араьяннай еррига доакъар кийчдеш йо-ла звено а.

— 600 тонн ча гулдергда аьнна дош деннад оаха, — йоах звеньевойс Ю. Алибе-кова. — ДукхагIа а Iалаш-дулургда, аьнна хет сона. Цох аханех аргIа дергда, вож тюкаш яь дIаоттадергда. Из кхыча боахамашкеи сов-хоза болхлошкеи дохкарг-да. Чах кха мукъадаьккхачул тIехьагIа цу тIа хьажкIаш дIаюврргья.

Доакъар кийчдерий къахье-гам хьаллоац материальни а моральни а даькъе. Шоаш кийчдаьча доакъарах 5 про-цент кхоач царга мах боа-цаш. Иштала доакъар льгот-ни дохка а дохк царга. Бакъ-да, кхоалагIча классах долча доакъарах хIама кхачац цар-га.

М. ХОЛУХОЕВ.

Оаха яздаьчун лерагIа

«ЙIОВХАЛ ЦА ЛУ КХУВРЧАШ»

Иштта корта болаш яр укх шера 26-ча мае «Сердало» тIа араяьнна корреспонденци. Цу тIа дувцар Малгобекски района Вежарий яхача юрта культурни болх всала лела-белгах, юртара культура ЦIа бахача наха культура кхуврч а хинна дIа ца этталгах. Из дош тесса дитад «Луч» сов-хоза кулгалхоша, Малгобек-ски горисполкома культура отдела болхлоша. Иштта-ча хьале бар культурни болх Пседах яхача юрта а.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад НГIАССР куль-тура министра А. Киндарова. Цо язду: **«Корреспонденце тIа дийцар бакъда. ХIанз вIаш-тIехьбаьккхаб бахача наха мукъача хана салаIара лерт-тIа хьалаш Iалашдара, поли-тико - массови, культурно-просветительски болх дIаба-хьара моттигерча партийни общественни организацещца-ра бувзам. Халкъа кхолла-мая культпросветбалхаи йол-ча республикански Iилма-ме-тодически центро методиче-ски а хьалда а новкъостал даьд юртарча культура ЦIе-ношта. Цу учреждений болх-лоща консультаци яьй клуб-ни болх дIа мишта бахьа бе-за гойташ.**

Республика культура Ми-нистерствос дIахо йодача хана тIахьожам лоаттабергба цу юрташкарча культурни уч-реждений балха».

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

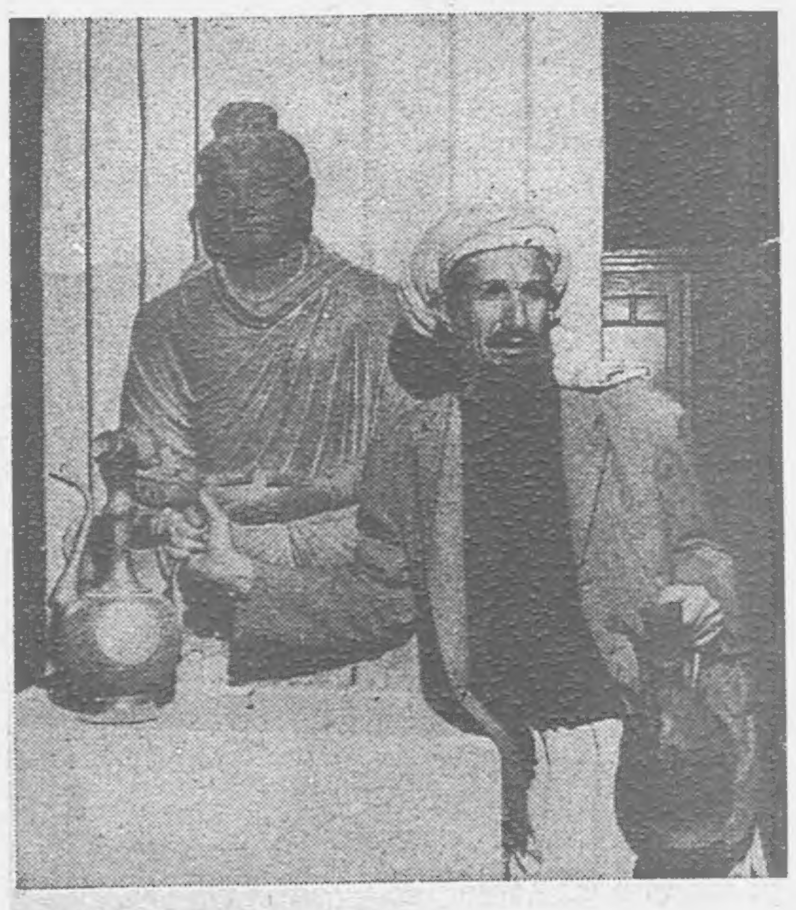

ДРА. Кхерий замалгара денз таханарча деношка кхач-чалца йола бIаь эзар экспо-нат я афгански халкъа дега-ондало лоархIача Афганиста-нерча Къаман музее. Цу му-зеера дукхагIйола экспона-наш ДРА кхерамзлен органа-ша контрреволюционни бан-дашта духьала операцеш чакхйоахача хана кIалхаръ-яьхай. Халкъа Iаьдала моа-стагIий къаьнарча искусства предметаш мехкара дIа а йихьа доазол арахьа йохка безам болаш бар.

СУРТА ТIА: музея сотруд-ник Абдул Хабир молл музея юхаенна экспонат дIаоттаеш воалл.

Л. ПОРТЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дуне цхьан кIирагIа

ДУНЕ ТОХАДОЛИЙТА СОБЫТЕШ

Дуне тохадолийта нюнера ялх ди — иштта маIан до-лаш я КПСС ЦК Пленумаи Москве хиннача СССР Ла-кхехьарча Совета ворхIлагI-ча сессенеи йола дунен халкъашта юкъера откли-каш. «Коммунистически пар-те Центральни Комитетои Ла-кхехьарча Советои могаяь йо-ла гаьнардар чулоацаш йола планаш дика я Советски Со-юза, дика я Малхбоален Ев-ропана а, хетаргахьа, дика я вайна Малхбузехьа а», — яз-даьд «Индепендент» яхача английски газето, массаза санна английски пресса дув-цача антисоветски хабарех юха а даьнна.

Буржуазни кепайоазоно яз-данза а ца доалаш яздечо хьахьокх дегIаахар сихдараи перестройка яраи бола вай парте стратегически никъ алхха вайна хинна а ца Iеш лоархIам болаш хилар. Ду-нен халкъашта юкъе Совет-ски Союз Iалаьмате боккха лоархIам болаш хилар тер-калдича, вай мехка хулаш латта хувцамаш бIарчча хьа-ийцача деррига дуне дегIа-доаладара, адамлен кхелаш-та боккха лоархIам болаш да. Овлангара хувцамаш дараи система хиларга хьежжа со-циализм хадданза кердаяк-кхараи бола никъ Советий Мехка дунен халкъашта юкъера сий дегIадоаладара йолча кIийлен лард, общест-венни прогресса магистраль-ни наькъа цо еш йола воз-действи шеръяреи кIоаргъя-реи керттера источник хин-на латт.

Пленумеи сессеи тIайийца-ча экономикана управлени-яра йолча радикальни ре-форма программо хьаю пере-стройка сихъяра низ бола а действенни а рычаг. Цу цхьан ханна вай общества вахара еррига оагIонаш кердаяхаро, общественни организаце хIанзарча формашца социа-лизм йIаьхийяро, социалис-тически строя творчески по-тенциал ма могга дегIайоала-яро хьалхьоаду Советски пачхьалкхен арахьарча по-литика гIулакх, лакхъю вай мехка дунен халкъашта юкъерча акцей масштабности эффективности. Цунца цхьа-на юха а бакъхул чурчеи арахьарчеи политика хадарг-боацача бувзамах, уж орга-нически цхьана хиларах, ара-хьара политика из чура по-литика дIахо яхьар да яха-рах йола йовзаш йола ле-нински положени.

Кхыметтел «Нью-Йорк таймс» яхача американски газето а, Москве тIеххьара хиннача событешта отклик луш язду: «ХIанз цхьаккха шеко хила йиш йолаш дац Советски Союзе керда рево-люци е лаьрхIа хилар». Малхбузен общественноста эггара шерагIа долча гIоза-рашта юкъе а чIоагIлуш латт чура вахар тоадара эг-гара доккхагIдола декхараш къоастадаро дIадехар, эггара дикагIа аьттув бола арахьа-ра хьалаш хьадара тIадерза-даь дола низаш оарцагIдаха дезилга кхетадар. Лаьттан шара тIарча халкъашта гу Советски Союзерча пере-стройках вай машарерча де лерхIараштa, машаре цхьа-на дахара, прогрессана, пач-хьалкхенашца цхьатарра бокъонаш а йолаш цхьана гIулакх леладара пайдане до-лаш вай принципиально хьа-хержачоа дола цхьаькха те-шал.

Белгалде доагIаш а чIоаг-гIа лоархIаме а да хIанзза кепатеха Великобритане, ФРГ, Итале, Греце, Бельге, Голланде, Франце, Швеце, Швейцаре общественни мне-ни хара даьча хаттарий ито-гех дола даннеш. Цар хьа-хьекхар, белгалдаьккхад цу данней аналитически обзора тIа, «Малхбузехьа дуккха миллионаш болча нахага та-маш яйтар М. С. Горбачева шоашта карагIдаьннарех. Боккха мах бир цо герзаш дIадахара даькъе а Советски Союза шийна модернизаци е гIерташ а беча балха. Евро-пейцашта хетачох, хьинаре-гIа, американцел а чIоагIа-гIа, эрсий гIерт герзаш Iоа-делга юхатоха».

Къаьстта чIоагIа а шерра а хьаллаьцай КПСС ЦК июньски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи решенеш вежарашха долча социалистически содружест-ва мехкашка. Уж чIоагIа хьаллоац планета дерригача бокъонца революционни мел долча низаша, вай мехка берригача доттагIаша. Шоай комментарешка цар белгал-доах, вай толамашеи вайна карагIдувларашеи социализ-ма низаш, машареи социаль-ни прогрессаи низаш дебада-ра, деррига дуне кердадак-кхара гIулакха гIо деш хи-лар. Советски Союзера пере-стройка вай доттагIаша тIа-эц социализм эргаьккха тоа-яра процесса цхьа лоархIаме дакъа санна. ХIаьта из про-цесс, йоах цар, къоастае ха хьатIаэтта общественни проб-лемаш бокъонца творчески къоастаяра хьокхам шийгара гойташ йолча КПСС поли-тически акцеша воздействи а еш, низ болаш йоагIа.

Вай доттагIий коммента-решка иштта белгалдоах, Москве сессе тIайийцача, со-циалистически демократи чIоагIъяраи халкъа само-управлени дегIайоалаяраи тIадерзадаь долча законаша чIоагIа хIама техай вай идейни моастагIий позицеш-та. Москве тIайийцача реше-нешка хьежача къаьстта йир-ча я буржуазни демократе «дикалаш». Цига долаш да хьабе болх ца хилар, соци-альни нийсхало йоацилга а, дегIайоагIа обществана юкъе-ра антагонизм, зуламаши ра-сови дискриминации, гIожагI-ча тайпара телхаю сага эле-ментарни бокъонаши паргIа-тонаши, общественни нра-ваштеи моралаи деградаци ю. Духхьал социализмо, белгал-доах комментарешка, Iалаш-ду дерригача халкъа а хIара къаьст-къаьстача сага а де-гIаахара бокъонца дола де-мократически хьалаш. Дух-хьал социализмо хьалйизай демократи реальни чулоаца-магIа, лозунг хинначара бо-къонца долаш дар хинна дIа-оттайир.

Советски Союзе хулаш лат-тача революционни хувцамий боккха дунен халкъашта юкъера лоархIам хилар бел-гал а доаккхаш, вовзаш вол-ча Инде общественни деяте-ла Р. К. Гарда аьйнад. «Iил-ма-технически революци йол-ча хIанзарча бIаьшера Ок-тябра гIулакх дIахо дахьара а реальни социалистически де-мократи дегIайоалаяра а гIо деш да уж, цар чIоагIъю со-циализма система моральни, политически, Iилма-техниче-ски совленаш».

ВIАШАГIЪЯЬННА «ЮКЪАРА РЫНОК»

ЦIаьхха а гIулакх талхаш чакхъяьлар Брюсселе Сооб-ществай, е оалаш ма хилла-ра, «Юкъара рынка» Евро-пейски совета сесси. Из пач-чахьалкхен - монополистиче-ски Малхбузен Европа 12 мехках латташ йола органи-заци укх шера хьалхара йо-лалуш яц чIоагIа экономи-чески дегIаухилга Iалашдара, инфляце темпаши балхазала боарами лохбара юртбоахама продукце маьхаши экспортно-импортни квоти вIаштIехь-яккхара шоай члений низаш вIашагIтоха. Цхьабакъда, ше вIашагIъелла 30 шу даьлча а «Юкъара рынок» шоайла яхь лелаеча капиталистически паччахьалкхений вIашагIъяьн-на группировка йолаш юс, «Экспресс» яхача француз-ски журнало белгалдоаккхаш ма хиллара Сообщества чле-наш йолча паччахьалкхенаша «бахача наьха могашал лора а ю кхерамзле Iалаш а ю, аьнна бахьан а даьккха шоай промышленности юрта боаха-ми лорабара шоайла эргаш йолча нормай бIарчча арсе-нал вIашагIъеллай».

Укх шера Брюссельски сес-се теркама юкъамоттиге хин-над, Ассошиэйтед пресс агентства хоам беш ма хил-лара, «экспертни субсидей, дегIаахара стимуляторий, юртбоахама производства сфererча гарантированни маь-хий чоалхане система». Пач-чахьалкхен - монополистиче-ски регулировани еш леладу уж деррига гIулакхаш док-кха дукъ хулаш тIадувш Со-общества бюджета. Аьлча кхоачам ба «Юкъарча рын-ка» расходех 70 процент, ше-ра 41 миллиард доллар, цар дIалоацаш хилар. Цунна тIа-тоха доагIа «Юкъарча рын-кана» юкъеяхачул тIехьагIа Испанеи Португалеи цу мех-кий къаеннеи тIехьайисаи юртбоахама структураш эр-гаяхара йола расходаш лакхъ-енна хилар — хIаьта из дер-рига, кхыметтел Сообщества «дIаьхегIа дола» мехкащ де-гIадоагIаш дола балхазала проблемаш къоастае ца мо-гаш долча хьалашка.

Брюссельски сессе эггара керттера дарех цхьа декхар хиннад дегIайоагIаш йола Сообщества расходаш дIата-кхара эшаш йола кхы тIа средстваш лохилга. КъегIа долча мехкий группо аьннад валови къаман продукта про-центага хьежжа юкъарча бюд-жете взносаш телилга оттаде шоашта. Практике из хург-дар Малхбузен Германи, Анг-ли, Франци, Дани санна дол-ча мехкий расходаш лакх-лулга, хIаьта цудухьа уж духьала а хургдар. Шоай оа-гIонгахьара, Франце, Испа-не, Португале предложени еннай генарий даьттанеи хьоаналаи кхы тIа налог от-тае аьнна, цо кхы тIа доход яла тарлора 2,3 миллиард дол-лар. Бакъда, цунна духьалъ-яьннай Англии Малхбузен Германии, хIаьта иштта Ев-ропейски рынке сои а кхыйо-ла даьтта доалла культураш а лоаттаю керттера постав-щик ВIашагIкхийтта Шта-таш, из дой цунна духьал-даккха хIама шоай долга а дIахайтад цар. Юххера а цу дуккхача дешай хьакъехьар-ча вIашдухьаленашта цхьак-кха тайпара решени тIаэцан-зар.

ВIашагIъяьннача «Юкъар-ча рынко» цIаьхха а хьахье-кхар экономически гIула-кхашта пачхьалкхен-моно-полистически регулировани яра средстваш чIоагIа йоа-цилга. Цар новкъосталца уж дуккха вIашдухьаленаш, ха-лонаш, капиталистически доал дара системах шийх ле-та йола «ЦаI йола Европа» хьалъяра наькъ тIара духьа-ленаш дIайоахалургъяц.

Геннадий ШИШКИН.
(ТАСС).

САРАТОВЕРА «ШЕЛАЛА ФАБРИКА»

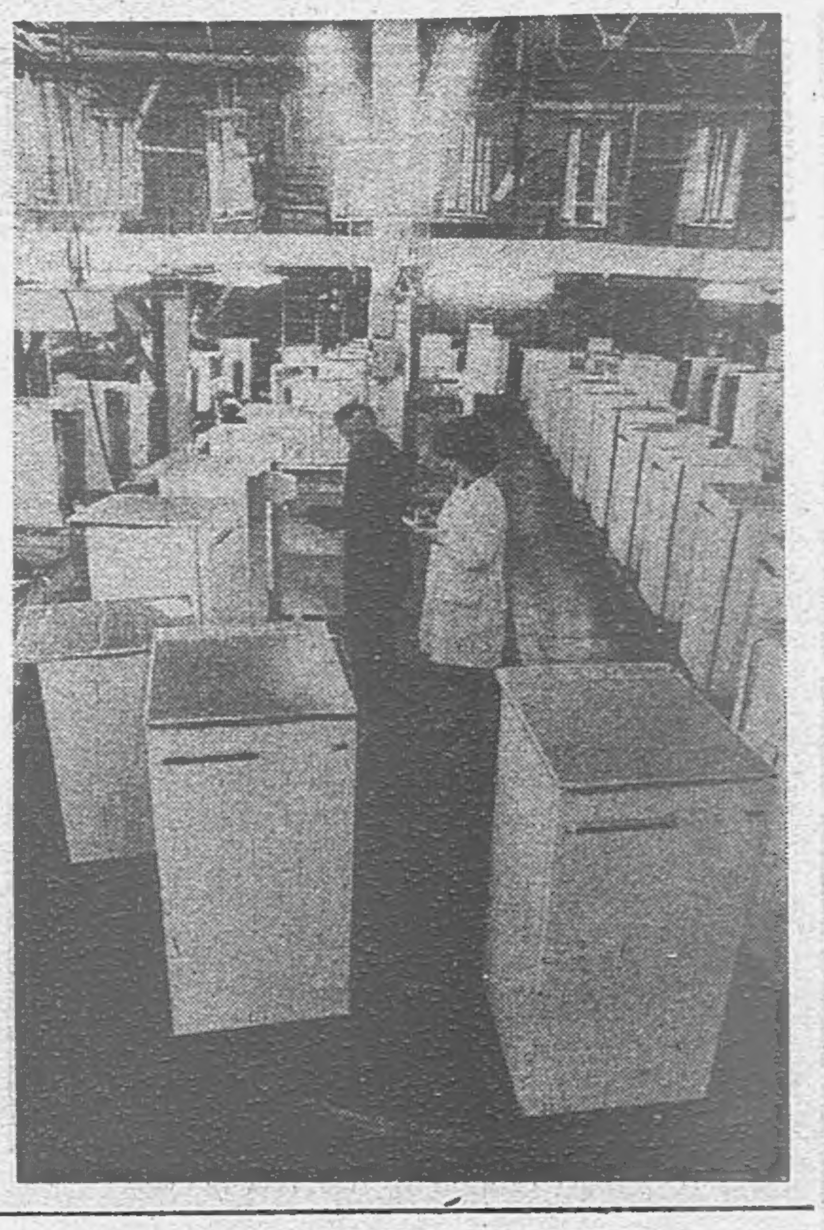

Вай мехка ерригача регионашка бахача наьха квартирашка бlаргаго йиш я «Саратов» яхача маркагlа тешшаме дукхача шерашка болх бу холодильникаш. Ишттта доазол аракхьа а цlи хеза я уж.

— Тха коллективо тlатеlla дукха балхаш ду тхоай продукци бахьан долаш тlехьагlа цlийдала дезаргдоацаш: 120, 150, 160 кубически дециметр емкость йола холодильникаши, хlаьта ишттта морозильникаши паччахьалкхен дикала Знак тlалатташ я, предприятена царех кхозза СССР Гостандартен ВЦСПС-ен диплом деннад, — йоах Саратовски электроагрегатни объединене керттерча инженера В. Д. Канунникова.

Предприяте юкъейоалаяьй хlара дийнахьа продукце дикала пхе баллага кхаччалца оценка оттаеш йола система. Хlанз преми еррига параметраш йоаггlача беса кхоачашъяра условех лу. Масала, сборка еш гlалат ваьнна вале е продукци цкъа дlалушше юха ца яйташ дlаэцарах дола декхар кхоачашдаьдеце — ши балл тlера дlайоаккх, хlаьта цунга хьежжа ах преми а. Йиъ баллага дlа ца кхаьчар — преми а йоацаш вус. Предприяте марка йоаггlача беса лоаттаяра тlехьарча къовсаме дикка новкъостал ду бухсоцаш хьахулачох алапи луш йолча бригадни подряда. Хlанз цо холодильни производствера 92 процент болхлой чулаьцаб.

СУРТА ТlА: холодильникаши морозильникаши вlашагlъехка участок. Болх беш ба госприемка викали участка ОТК контролери.

ТАСС фотохроника.

ВlАШАГlКХЕТАРА КИЙЧО ЕШ Я ЛЕНИНГРАД

— Пушкинен Достоевскен хестаяь традиционни кlайча бийсай цlейш Индера шоай доттагlаццца цхьана дездерггда ленинградцаша укх шера. 17-ча июле — индийски фестиваль хьаеллача дийнахьа — Невана а цун гранитни набережнешта а тlера сийрда бийсанара сигале кхы а чlоагlагlа сийрдайоаккхаргъя празднични фейерверко, — аьлар Ленгорисполкома председатела заместитела, советско - индийски доттагlала Общества ленинградски отделене председатела Лабецкий Казимира АПН корреспондента ше интервью луш.

— Города историе чухь цlаккха а дунен халкъашта юкъера цхьаь цаl вlашагlкхетар хиннадац цун дега юккъе — Петропавловски крепосте. Ленинграде дукха чакхдаьхад дунен халкъашта юкъера вlашагlкхетараш, цlейш, фестивалаш, бакъда, ший масштабашка диллача, цу тайпара lалаьмате йоккха мероприяти духхьашха чакхйоаккхаргъя оаха. Боккъалдар аьлча, еррига тха тlеххоза йола город — кхы хlама деце а, цун центральни, исторически дакъа — гаьннара денз хьадоагlача бувзамаццца тха город айхха ювзаенна болча сийлахь - боккхача мехка — доттагlал долча Инде фестиваль чакхъяккхара геттара йоккха площадка а хинна дlаоттаргья, — аьлар цо. Индийски хьаьший выступленеш хургья центральни городской стадионен города кхыча дикагlйолча залашкен. Дерригача дуненна йовзаш йолча Эрмитаже, города кхыча музеяшка а залашка а хургья индийски искусстван ремеслайн выставкаш. Шерра вlаштlехьдоаккхаргда индийски сувенираши ремесленни изделеши дlайохкилга.

Шеко а йоацаш, 5 миллион саг вахача тха города дукхагlболча бахархой теркам тlаозаргба фестивальни мероприятеша.

Цу тайпара йола фестиваль чакхъяккхара берригa городской боахам, музеяш, театраш, выставочни помещенеш, транспорт кийчъелга — атта гlулакх дац, цудухьа Ленсовета исполком хlанззе йолаеннай кийчон мероприятеш чакхъяхара балхаш де, вlашагlъеллай фестиваль кийчъяра а из чакхъяккхара а лаьрхlа йола дирекци а. Цхьаккха тlатохар доацаш, ший боарамга диллача, шийл кхы доккхагlа а доацаш, къаьстта лоархlам болаш хургда ленинградцашта Индецара вlашагlкхетар, — белгалдаьккхар дlахо К. Лабецке, — хlана аьлча, дукха хlамаш ма дий Нева тlара город Индеца ювзаш. Духхьал укхаза бахаш а болх беш а хиннаб эрсий индологе пионераш Г. Лебедев, И. Минаев, Ф. Щербатский. Ший кхоллама никъ укхазара дlаболабаьб художника а мыслитела а Н. Рериха. Укхазара хьахезай 1857 — 1859 шерашка Инде халкъа гlаттар хьаллацара йола оази «цивилизованни» гlаьрахой юхатохара аьннари. Укхаза 1905 шера дlайолаеннай индийски къаман-кортамукъален болама «Сийлахь - йоккхагlа урок», аьнна Ганди Махатмас белгальяьккха йола хьалхара эрсий революци. Укхаза 1917 шера октябре дlайолаеннай Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци. Из къоабалъеш хиннаб Джавахарлал Неру, Рабиндранат Тагор, Инде кортамукъале бахьан къовсам лоаттабаь кхыбола сийлахьа бола къовсамхой. Укхаза, 1941 — 1943 шерашка салоацаш немецки блокадо го баьча городе, «Махабхарата» эрсий меттала йоаккхаш болх беш хиннав ленинградски индолог В. Кальянов.

Хlаьта тахан Ленинграде, — йоах дlахо К. Лабецке,— мехка эггара йоккхагlйолча промышленни а культурни а центре — ишта е вешта, гуча а ца гуча а таьшца Индеца бувзам болаш ба эзараш а эзараш цун бахархой. 50-нел совгlча ленинградски производственни объединенеша, заводаша, lилма-тохкама институташа кхоачашду Индена лаьрхlа дола заказаш. Востоковедене институте, Ленинградски университете, дукхача кхыча lилма институташка, библиотекашка, музеяшка, обществашка индийски истори культурен lомаеш ба ленинградцаш. Города дукхача хьалхалаттача лакхерча дешара заведенешка индийски студентащцеи аспирантащцеи занятеш чакхйоах ленинградски преподавателаша. Тха городерча индийски студентий землячества чувоагlа 80 саг. Цудухьа, вlалла тамаш е езаш хlама дац советско - индийски доттагlала Общества тха городской отделенех Инде бокъонца бола доттагlий вlашагlтеха ленинградски общественноста массови организаци лоархlаш хилар, — аьлар К. Лабецке. — Цунна юкъейоагlа 20 юкхьанцара организаци. Царна юкъе я Индена lина турбинаш, турбогенератораш, электродвигателаш лоаттаю «Ленинградский металлический завод», «Электросила» яха lалаьмате йоккха производственни объединенеш, Ленинградски университет, Паччахьалкхен публични библиотека, педиатре Институт, хадданза индийски фильмай фестивалаш чакхйоахаш йола «Прометей» яха кинотеатр, хинди мотт хьехаш йола школа-интернат, Ленинградски филармони, кхыйола учреждéнеш.

Боккха просветительски болх бу обществос. Тха керттера деккар — хlанзарча ханара Инде вахар а цун хьашташ а, дуккхача бlаьшерешкара хьайоагlа цун культура шерргlа а кlоаргlагlа а согражданашта дlайовзийтар. Хадданза чакхйоах оаха профессиональни хьаштех йола «гергача истола гонахьа» яха беседаши информационни семинараши, доттагlала декадаши месячникаши, художественни выставкаш, книжкайн суртийн выставкаш, торжественни хьале белгалдоах Инде истореи советско - индийски отношеней дагалоацамаи даташ, Ганди Махатма, Р. Тагора, Дж. Неру, И. Ганде, Инде кхыболча сийлахьча къонгийн мехкарийн цlераш дагалацара сайренаш чакхйоах, — аьлар К. Лабецке. — Ишта, къаьстта теркам тlаухийт оаха вошал тессача городаца — Бомбеяца — доттагlала бувзамаш чlоагlдара а. Общества членаша меттел, ший дlадахачунца а ший таханарчунца а Индеца айхха ювзаенначa города, Ленинграда берригача бахархоша а сатем байна сатувс Индийски фестиваль — вай халкъашта юкъерча доттагlала а вlаши кхеташ хилара а цlей — Нева бердийстошка кхачарга. Ленинградцаша, — аьлар К. Лабецке, ший къамаьл чакхдоалаш, — шоай массазарча lимерзалца а камаьршалца а Индера хьаьший тlаэцара шоай город кийч а еш, царга йоах: «Свагатам»! «Марша доагlалда».

Александр ПЛЕШКОВ. (АПН).

Школьни реформа—массане юкъара гlулакх

СУХАЛБЕ БЕЗА

Бехктокхаме ха я республикерча школашка — дlайолаеннай ахкан ремонт. Дуккхача моттигашка дика кийчо яьй цу лоархlамеча гlулакха. Цхьабакъда, цу даьккъе кхоачамбоацараш дац аьнна хетар а гlалат ва. Из бакъдеш дар Назрановски района школашка тхона дайна сурт.

Кхокхий доккха lул лел Тlой-Юртарча бархlшерарча школана тlагlолла го тувсаш. Царех цхьадараш каст-каста бада тlа lохувш. Гуш я цар лераш тишъеннача шифер тlа, карнизаш тlа, шоллагlча этажана хьатlадоагlача тока саьргаш тlа.

— Царгара дlайолалу тха еррига гlайгlаш, — йоах школа директора Дударов Урусхана. — Бада чlоагlа бlехбеннаб, безбеннаб. Цул совгlа, талха йолаеннача шиферах ладар чуух.

Сих ца луш шоллагlча этажа тlа довл тхо. Ла йиш йоацаш хьадж йоагlа. Хьал мел хьежача чакхдийннача ладаро йита бlеха кlаьдаш я гуш. Тха ший тайпара экскурси дlайолалу эрсий меттен литературан кабинетера. Эггара хьалха укхаза бlарг тlаотт цlен юккъе багlача бlоагlана. Ах метр хиллал lочуоллабенна тхов хьаллоацаш ба из.

Из сурт да физика кабинете а. lочуоллабенна тхов хьадаб, хийра яьннача гlолла нувхаш, ладар lочуух. Цхьа моллагlйола ремонт ярах тоалургдоацача даьннад гlулакх.

Кхы дикагlа хьал дац коридора чу, юхейисача кабинеташка. Тlатеха шифер дукхагlча даькъе телхай, ехай. Духхьал ладар lочуухаргдоацаш, тхов тоабара 100 гаргга шифера лист эш. Цхьаккха хlаманна пайдан йоацача а берашта кхераме йолча а яьннай школера электропроводка. Бокъонца хувца езаш я из. Мурденнад кораш, наlараш, нйнаш.

— Капитальни ремонт ярах аз вlалла дувца а дувцац,— йоах У. Дударога. — Цхьоалагlа сентябрь хьатlакхачале, данза даргдоацача балхашта эггара кlезигагlа дале а 22 эзар сом эш. Хlаьта тхона райОНО-ра хьахьожадаьр иттаза кlезигагlа да. Дешара шу мишта дlадоладергда, укх харцаш латтача фусаме бераш мишта чудутаргда ховш яц тха коллектив.

Тlаккха фу деш я школа шеф — моттигера «40 лет Октября» яха совхоз? Чlоагlбенна дlаэтта, республике дикагlчарех цаl лоархlа боахам ма бий из. Мала тешарга школана ремонт еча новкъостал де цун низ тааш аьлча. Цох лаьца къамаьл хилар тха совхоза парткома секретараца Хь. Батыжевца, халкъа депутатий Тlой-Юртарча юрта Совета исполкома председателаца А. Зурабовца. Жоп цаl дар: ахча дац, е из мичахьара дахьаргда а хац.

Бархlшерарча школа гlайгlаши балаши цу тlа кхоачалуш дац. Сихха эшаш я укхаза пристройка. Мишта кхетаде йиш я хlанзарча школе мастерске, столови, библиотека, спортивнии актовни залаш йоацаш хилар? Цу хьалашка дувца а дезац школьни реформа кхоачашъярах, дешарен кхетам баларен балха перестройка ярах.

Кхы дикагlа хьалаш дацар Долакха-Юртарча бархlшерарча школе а, lалаьмате эсала яр цун материальни база. Кхоачам болаш да аьна хет духхьал школана дlатlадолха тока саьргаш бlаргадайча. Тишденна, кхы дlахо хьайбаш чулоаттаде пайдан доацача кхийна тара лест школа. Ладар чуух тховнах, кабинеташ готтеи баьдеи я.

— Фу дергда ховш яц со, — йоах директора А. Кодзоевас. — Коара нувхаш дlаяхара машина эш. Цхьабакъда, мичара ехаргъя из, хьанна корта тохаргба? Шин шера корага охка кlадаш дийхача, хьаденнар итт метр кlада мара дац. Из а тайп-тайпара бос болаш да.

Цар шеф а хьалха йийца совхоз я. Цигара яккха мегаций эшаш йола транспорт? Цу хаттара дола жоп корадир тхона лоаллаха йоаллача Долакха-Юртарча юкъерча школе.

— Ши шу хьалха совхозо дика гlулакх даьдар тхона, — аьлар директора М. Акиева, — лелае мегаргйола ГАЗ-53 яха машина еннаяр. Хlанз из юха дlаяьккхай тхогара. Чlоагlа накъайоалар из тхона а бархlшерарча школана а, ремонт еча хана гlишлон материалаш хьатlакхухьар, аттагlа дар дешархой практике бига, хьувкъам хьатта дlабахьа.

— Из фу хьувкъам ба? — хетт оаха.

— Хlара шера 3 — 4 гектар шекара свеклаш лелаю оаха, — йоах директора. — Оахоша оасар ду, чуэц, совхозе дlачулу. Болх бар хала гlулакх хетац тхона, халагlа да из вlаштlехьбаккха. Дукха ха йов бераш кхай тlа дlадугаш, цlадоаладеш. Езза-ча хана транспорт хьаяйтац совхозера.

Чакхдоалаш хьежар тхо школьни корпусага. Цун пенаш дуккханахьара лийлхад, профилактически балхаш сихха дlа ца доладича даргдац. Дуккха рузкъа дlадахийта массехк шу хьалха хьалъяь йоккха гlишло харцар кхерам болаш я. Мело яро доккха зе дергда паччахьалкхенна. Ишта а класашка паргlатта lоховша моттигаш тааш юртарча берашта. Фу хургда цох бlарча школа дlакъайлача?

Школьни каникулаш йlаьха яц, хlанзле царех цхьа бутт чакх а баьнаб. Цу лоацача юкъа меттаоттабе беза школьни боахам. Мишта дlадоладаьд из гlулакх Назрановски районе? РайОНО заведующе декхараш кхоачашдеш йолча Ревина Галина Петровнайга дир оаха из хаттар.

— Къайле яц, — аьлар цо, — хlанзарчоа болх талмастта лел. Тааш гlишлон материалаш, рузкъа. Воча хьале я районера дуккха а школаш, царца Назранера яраш а йолаш. Эсала вlаштlехьдаьккхад шефски гlулакх. Къаьстта букъ берзабаьб школашкахьа «Маяк», «Экажевский», «Назрановский», кхыча совхозий; цхьайолча промышленни предприятей кулгалхоша.

Цецвоаккхаш яр цу хьакъехьара Назрановски райисполкома председатела н. Бондара позици а. Тlой-Юртарча бархlшерарча школера хьал аз дийцача, цецваьлар из.

— Мишта, цига-м дац 1-ча сентябре бераш деша ховша йиш йоацаш хlама, — аьлар цо. — Школа кийча хургья ший ханнахьа...

Гlулакхаш хlанз санна леле тамаш я-кх цох хlама хуле.

М. КАРТОЕВ.

НАЗРАНЕ ХИННА СПОРТИВНИ ЦlЕЙ

Сакъердаме яр Назране цу кlирандийнахьа. Трикотажни фабрикана хьалхашка уллача lам тlа моторни лодкаш дар дlа-хьа лелаш. Эгlахьа, баь тlа, lомадаь жlалеш дар шоай спортивни говзал хьахьокхаш. Дукха нах гулбаьбар мотоболо а. Мотоциклашца бургацах ловзаш телевизор чу мара бlаргадайнадацар Наьсарерча берашта хlанзалца.

Бlарго ца лоацаш сиха уд мотокарташ. Шоай говзал хьахьокхаш ба культура Двореца юххе уллача майдан тlа мотоциклисташ. магlахьа нийсагlа топ тохара яхьаш я.

Назране из спортивни цlей дlадихьараш бар республика ДОСААФ-а дикагlбола спортсменаш. Дика гlулакх дагадехад ДОСААФ-а республикански комитета. Каст-кастагlа е езар Наьсаре цу тайпара хьокхаме мероприятеш.

М. КАРАЕВ.

Къонача говзанчий яхьаш

Республика чемпиона цlи яккха яхье баьнна хилар къона механизатораш. Школе шоаш lомаяь юрта боахама профессеш дlахьекхар Паччахьалкхен опытни юртбоахама станце республика тайп-тайпарча районашкарча школьникаша. Конкурса судахо яр «Гикаловское» яхача объединене керттера агроном А. Никитина.

Яхьашка котало яьккхар Сунженски районерча Троицкая яхача станицерча юкъерча школа нийслагlча класса дешархочо Шумилова Еленаси Гудермесски районерча Исти-Су яхача юртарча Джамалов Султанен. Царна совгlаташ делар.

Говзал дика хьахьекхар Назрановски, Шалински, Малгобекски районашкарча дешархоша а.

Ишттта яхье баьнна хилар къона кхаш леладераш, машинашца доахан деттараш, бешамаши баьцадаараши леладераш.

Е. МИСЛИЕВ.

ФУТБОЛ

Укх деношка Грозненерчеи, республикерчеи стадионашка дlахьош я футболах йолча Нохч - ГlалгIайчен чемпионата яхьаш.

Дика лайзар Аргунера «Даймохк». Кlирандийнахьа хиннача матче цунна духьаллаьттар республикерча клубашта юкъе дикагlчарех цаl —«Локомотив» яха команда. Ловзар дlадоладенна дукха ха ялалехьа аьттув баьлар аргунций, машиннаькъахой наlарашка бургац чутехар цар. Дlахо йодача хана атакаш дукха хиннаяле а, счет хувцаеланзар.

Эсала лайзар Аргунера шоллагlйола коллектив — «Вайнах». Счет 6:3 йолаш из эшайир «Строитело».

ЯИГА АТЛЕТИКА

Мексике чакхъяьлар яйгача атлетиках йола 12-гlа межконтинентальни яхьаш. Цига дакъа лоацаш яр США, Куба, СССР, кхыйола командаш.

Йиъ бlаь метр йолча дистанцех водаш вай мехкахочо Д. Рыльшикова йиълагlа моттиг яьккхар. Къонача спортсмена тренер В. Надейкин ва.

* * *

Яйгача атлетиках йола яхьаш хилар Брянске а. Цига дакъа лоацаш бар дешархой.

Дlоахалла кхоссалуш 3-гlа моттиг яьккхар Грозненерча № 46 йолча школа дешархочо С. Ковалева. Ялх метри 44 сантиметри — ишттта ба цун хьокхам.

Ши бlаь метр дистанцех водаш 3-гlа моттиг яьккхар № 11 йолча юкъерча школа дешархочо А. Надейкина.

А. ИЗМАЙЛОВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Эвансагара хlана дехакзар цар?» Художественни фильма премьера. 2-гlеи 3-гlеи сереш.
10.10, 16.00, 17.30, 19.45 — «Кердадараш».
16.10 — «...Ялхайтта даланза а кхы бокхкагlа а».
16.55 — «Чапаев. Легенда а саг а». Документальни фильма премьера. «Уж хьалхарчарех бар» яхача циклера.
17.35 — «Деша тlехьа — гlулакх». Культура учреждéнешта кадраш кийчъяра проблемаех.
18.05 — «Саг а закон а».
18.45, 22.50 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «lилмен вахари».
19.55 — «Эвансагара хlана дехакзар цар?» Художественни фильма премьера. 3-гlа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Дlахододаш дола къамаьл...».
23.05 — «Кинопанорама». Лаьрхха йола выпуск. Москвера XV Дуненхалкъашта юкъера кинофестиваль.

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.20 — «Мел безам ба-кх хьамсарча иллеца». Фильм-концерт.
8.50 — «Дуттарча боса». Восточно - Казахстански обласстерча В. И. Ленина цlерагlча колхоза партийни организаце балхах дола телевизионни документальни фильм (Алма-Ата).
9.20 — Спортсменаш хила болалурашта чемпионаша ду хьехар.
10.00 — Испански мотт. lомабу 2-гlа шу.
10.30 — «Кхалнаха бегаш цlенхашттта бу». Субтитраш йола художественни фильм.
11.55 — «Леопольд яхача циско леладераш». Мультфильм.
12.15 — Московски Паччахьалкхен консерваторе Ю. И. Янкелевича класса выпускникий концерт.
14.25 — Дерригдунен студентий ловзараш. Югославера передача.
15.25 — «Кердадараш».
17.00 — «Кердадараш» (гlал. м.).
17.05 — «Дагакхаба». Документальни фильм.
17.40 — Республика кхашка. Рейд (нохч. м.)).
17.50 — «Гургилг».
18.20 — Хьувкъам-87. «Ялатий кхашка — кlи марс».
18.50 — Киножурнал.
19.00 — «Нохч - ГlалгIайче». Информационни программа.
19.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Степа — моряк». яхача мультфильма 1-ра дакъа.
19.30 — Футбол. СССР чемпионат. «Спартак» — «Шахтер». «Динамо» Центральни стадионера трансляци. 2-гlа тайм.
20.15 — «Содружество». Телевизионни журнал.
20.45 — Концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Шийга бода бlаьха никъ». Художественни фильм.
23.00 — Еза атлетика. СССР чемпионат.
23.45 — «Кердадараш».

10 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Эвансагара хlана дехакзар цар?» Художественни фильм. 3-гlа сери.
9.10 — «Есенина Даьхен иллеш».
9.55 — «Кагирхой а машар а».
10.30, 16.00, 17.40 — «Кердадараш».
16.15 — Д. Лондона турпалаш экрана тlа. «Смок и Малыш». 2-гlа сери.
17.45 — «Эрсий музей». «Искусства дуне» а «Эрсий художникий союз» а вlашагlтохар.
18.15 — «Вай беш».
18.45, 23.40 — «Тахан дунен тlа».
18.55 — Экономически знаней университет. КПСС ЦК июньски Пленума доакъашхоша общественни производстве еча перестройка хьакъехьа...
19.25 — Телезрителаша дехарагlа. «Мерза кхалсаг» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Илли-87». Бакура передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.20 — «Юрта хора» яхача документальни фильма премьера.
9.10 — «Шийга бода бlаьха никъ». Художественни фильм.
10.30 — Доазол дехьарча композиторий кхолламера халкъа муамаш. Д. М. Гершвин.
11.30 — Фильм — берашта. «Господин гимназист». Художественни фильм.
12.45 — Английски мотт. lомабу 2-гlа шу.
13.15 — «Мамай школа».
13.45 — Дерригдунен студентий ахканара ловзараш. Югославера передача.
15.15 — «Кердадараш».
17.00 — «Кердадараш» (нохч. м.).
17.05 — «Ала, сона хьахозаргда». Документальни фильм.
17.55 — Литературни пlаьраска.
18.255 — Мастераш. Андреева наькъаш.
18.355 — «Депутатий гlулакхаш» (нохч. м.).
19.00 — «Нохч - ГlалгIайче». Информационни программа.
19.15 — «Доакъара а ялатий санна йоакхо е». (Малгобекски района «Кавказ» совхоз).
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Степа — моряк» яха мультфильма 2-гlа дакъа.
20.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Днепр» — «Динамо» (Киев). Днепропетровскера трансляци.
20.45 — Владимир Ильича цlерагlча г. Москверча завода ДК «Искра» яхача кхалнаьха хора концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Денал гойта эша «секунда». Художественни фильм. «Мосфильм» а КНДР киностуди а. (1—2 сереш).
Перерыве (22.45) — «Кердадараш».

11 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Сендухьа, хlана». Берашта йола передача.
8.35 — Советски илле, музыка, халхара цlей.
9.25 — «Миштай из, Монголи» яхача документальни фильма премьера.
9.55 — «Массанена а хlаранена а». Квартира мишта хувца еза?
10.30 — «Лакхагlа, сихагlа, гаьнагlа». Телевизионни документальни фильм. АНТ-25 яха самолет lо ца ховш Къулбаседен полюса тlа гlолла Москвера Сан-Джансинто (США) яха 50 шу дизарга.
11.30 — Кагирхой спектаклий III-ча Ерригсоюзни фестивалах дола дувцар.
13.00 — «Бlаргагушдар — теша халадар».
14.00 — «Содружество».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Чернобылера репортаж» («Пхелагlа канал» яха Итале телевиденен АПН-ен цхьана даь фильм).
15.35 — Дlалоюх Московски инструментальни капеллас.
15.55 — «Рейкьявикая тlехьагlа». 90-ча шерашка кхачалца йола планировани». СССР-ен США-н стратегически герзаш кlезигдарах йолча перспективай хьакъехьа.
16.25 — Октябра юбилей сийна. Дlадовргдоаца историе мугlараш. «Председатель» яхача художественни фильма премьера 1—2 сереш. Перерыве (18.15) — «Кердадараш».
19.30 — «Селаlад» яха халкъа кхоллама Дунен халкъашта юкъера фестиваль (Корсикански иллеш». (Франци, ФР-3).
19.45 — «Белама гонахьа» яхача передача оаглонашка гlолла.
21.00 — «Ха».
21.40 — Шоаттден саррахьа. «СССР Госконцерта хьагойт...»
23.20 — «Ах бийса ялалехьа а цул тlехьагlа а». Информационно - музыкальни передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.20 — «Мерза кхалсаг». Художественни фильм.
9.55 — «lуйранара почта» яха музыкальни передача.
10.25 — Ритмически гимнастика.
10.55 — Дунен художественни культура. В. Гаршин дагалацар.
11.55 — Илли оал С. Чуманова. Пермера передача.
12.25 — «Старшина». Субтитраш йола художественни фильм.
13.50 — «Илли ала, къонах». Фильм-концерта премьера.
14.20 — «Каиссас хержараш». Телевизионни документальни фильма премьера.
14.50 — Дерригдунен студентий ахканара ловзараш. Югославера передача.
16.35 — «Чешски филармоне — кагирхошта». И. Сук — «Фаьлг», С. Прокофьев № 1 йола фортепьяна лаьрхlа концерт, ре-бемоль мажор. ЧССР ТВ передача.
17.45 — Ч. Айтматовца. Останкино концертни зале вlашагlкхетар.
18.45 — Дlа-хьа лелар кхерамза хилийтара.
18.50 — «Нохч - ГlалгIайчен кlира».
19.00 — «Мелодия» яха телевизионни клуб.
19.30 — НГlАССР Гостелерадио ансамбла концерт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Самукъане кlориг». Мультфильм.
20.15 — «Унахцlено».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Назначение». Художественни фильм.
23.05 — «Кердадараш».

РАДИО

9 ИЮЛЬ

7.20 — «Ялат чуэцаш латт». Репортаж (гl. м.).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — «Интернационализм — вай вахара закон» (гl. м.).
8.50 — 9.00 — Реклама.
11.15 — Къамаьл ду районни радиос. Грозненски районера передача (н. м.).
11.30 — КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш. «Производственни мощносташка бизза болх байта» (н. м.).
11.45 — 12.00 — «Болхлой уйлаш».
15.15 — 15.30 — «Патриот» (н. м.).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Доттагlий оазаш.
16.16 — 17.00 — Сайрийнара музыкальни программа.

10 ИЮЛЬ

7.20 — «Юртара lуйренаш».
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — «Юртара вахар» (н. м.).
8.45 — 9.00 — Продукце дикал — предприяте кизга (гl. м.).
11.15 — 12.00 — Хьамсарча мехка музыкальни вахар (н. м.).
15.15 — «Сий — къахьегамга хьежжа» (гl. м.).
15.30 — 15.45 — Музыка.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Хано хьалхадоаккх» (гl. м.).
17.31 — «Цlе сийгаш» (гl. м.).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — «Вахара хьисап — советски» (н. м.).

УКВ

19.00 — Ашарий галерея. Илли оал Дагаев Валида.

Хаоттам

Тахан республике гlоллеи Грозней морхаш а йолаш, лаьгlо догlа а делхаш, малхбоалехьара секунде 3 — 8 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 22 — 27, Грозне 24 — 26 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

з,ю:изьд5.л . И5въ -х

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагlонашкахьара секунде 3 — 7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 12 — 17; дийнахьа 22 — 27 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Дешаш ца аьлча а...

Б. ГАНИЖЕВА сурт.

Белам а белхам а

ХИ ЧУ БАХА КХЕРА САННА...

Заводской района lам... Дуккхача наха дагадоагlа иттех шу хьалха культурно салаlаран лувчаран мел аьттув беш бар из. lамана гобаьккха хьалъяьяр барзкъаш хувца, дегlах цlена хий кхорза, малхах хьулавала таро лу моттигаш, торговле точкаш. Дагадеххача хана лодкаш хахка а йиш яр. Цул совгlа, хила болха нах кlалхарбахара эша кхоалагlча разрядагlара станци яр укхаза.

Йодаш-йодаш ха-зама дlаяхар, лакхе йийца гlишлош йохайир, царех хьаьнна материалаш дlа-хьа йодайир. Цхьа станци йисар саго кулг ца тохаш.

Тахан хала да из хlана нийсденнад яхача хаттара жоп дала. Дувцачох, lам чу технически хий да, гаьна йоацаш дукха заводаш я, цудухьа укхаза лувчар кхераме да.

Цхьабакъда, хий а ше хьалха хиннар да, заводаш а шоаш лаьттачара дlаяхац, нах а хьалха санна лувчаш ба. Саг вац царга из ма де оалаш. Цул совгlа, цхьа тамашийна кердадар а да укхаза — хьалхагlа кхоалагlча разряда хинна, хила болха нах кlалхарбоаха станци хlанз шоллагlча разрядагlа я, аьнна, дlакхайкаяьй. Из бахьан а оттадаь тоъал шеръяьй цун штат, алапеш тlатехад.

Нагахьа санна lам чу лувчар кхераме дале, цунна гонахьа саг дехьеи-сехьеи варгвоацаш карт а яь, цхьа хаьхо дlаоттавича даьннадар гlулакх. Хlаьта станци дlакъовла а мегаргьяр. Цхьабакъда, нах лувчаш ба, царга дlабовла оалаш саг вац. Долче, цар хьашташка хьажа а ца йоагlаш йохаяь гlишлош юхахьалъе а еза. Бакъда, укхазара хьалаш тоадой а, цхьа хlама да дувцанза даргдоацаш. Сенна эп lам тlа 12 штатни болхло чувоагlа станци? Сога хьттача вhъ саг чувоагlа паччахьалкхен пост а сов я укхаза.

Ишта да-кх гlулакх, шийтта саго, хила пlелг а ца тохаш, алапеш дlаэц. Хlанз цар еррига уйла цхьан хlаманца ювзаенна я; мишта вlаштlехьдаргдар - хьогl шоллагlча разрядагlара станци цхьоалагlча разрядага яккха. Тlаккха кхы а пхи саг штате хьаэца а паччахьалкхен ахча кхы а дукхагlа хьалланга а йиш хургьяр.

М. ШАМАЕВ, Республикански ОСВОД-а председателя заместитель, РСФСР ОСВОД-а сийлен член.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; кисьмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства—2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем—2-85-64; машинописное бюро—2-89-51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05274. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 02576.